

Stenografični zapisnik

desete seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 31. marcija 1892.

Nazoči: Prvosednik: deželni glavar Oton Detela in deželnega glavarja namestnik baron Oton Apfaltrern. — Vladni zastopnik: c. kr. deželni predsednik baron Andrej Winkler. — Vsi članovi razun: ekscelexca knezoškof dr. Jakob Missia, Hinko Kavčič, Janez Mesar, Viljem Pfeifer, dr. Adolf Schaffer. — Zapisnikar: deželni tajnik Josip Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika IX. deželno-zborske seje dné 29. marcija 1892. l.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 51. Poročilo deželnega odbora o prošnji Ribniškega cestnega odbora, da bi se mu za vzdrževanje cest dovolilo pobirati 33 % priklado na davke.
4. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Helene Zarnik, soproge umirovljenega učitelja, za podporo.
5. Utemeljenje samostalnega predloga gospoda deželnega poslanca viteza Franciška Langerja gledé pridelovanja ameriksanskih trt v trtnicah na Grmu.
6. Utemeljenje samostalnega predloga gospoda deželnega poslanca Franc Šukljeta in družnikov ob uvrščenji cestnih prog Toplice-Valtavs in Toplice-Podturn v vrsto deželnih cest.
7. Ustno poročilo finančnega odseka o računskih sklepil ustanovnih zakladov za leto 1890. in o proračunih za leto 1892. (k prilogi 35.).
8. Ustno poročilo finančnega odseka gledé projektovane gradbe mostu čez Savo pri Smledniku (k prilogi 44.).
9. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji mestnega magistrata Ljubljanskega, da še gradi v Ljubljani deželna hiralnica.
10. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji bivšega učitelja in organista Jožefa Kravsa za zvišanje milosčine.
11. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji okrožnega zdravnika dr. Antona Arkota za spregled prekoračene normalne starosti.
12. Ustno poročilo finančnega odseka gledé deželne podpore za morske toplice v Gradu.
13. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani za podporo v povzdigo reje govedi.
14. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani za dovolitev rednih letnih podpor šolskim vrtnarjem.
15. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani za podporo v namen splošne deželne razstave leta 1894. v Ljubljani.

Stenographischer Bericht

der zehnten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 31. März 1892.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Detela und Landeshauptmann-Stellvertreter Otto Baron Apfaltrern. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Andreas Baron Winkler. — Sämmtliche Mitglieder, mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia, Heinrich Kavčič, Johann Mesar, Wilhelm Pfeifer, Dr. Adolf Schaffer. — Schriftführer: Landessecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolls der IX. Landtagsitzung vom 29. März 1892.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidenten.
3. Beilage 51. Bericht des Landesausschusses über das Ansuchen des Reifnitzer Straßenaussschusses um die Bewilligung einer 33 % Steuerumlage für Straßenerhaltungszwecke.
4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Helena Zarnik, pensionirten Schullehrersgattin, um Unterstützung.
5. Begründung des selbständigen Antrages des Herrn Landtagsabgeordneten Franz Ritter von Langer, betreffend die Cultur von ameriksanschen Reben in den Pflanzstätten in Stauden.
6. Begründung des selbständigen Antrages des Herrn Landtagsabgeordneten Franz Šuklje, betreffend die Einreihung der Straßestreßen Töplitz-Waltendorf und Töplitz-Unterthurn in die Kategorie der Landesstraßen.
7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Rechnungsabchlüsse der Stiftungsfonde für das Jahr 1890 und die Vorschläge für das Jahr 1892 (zur Beilage 35).
8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses in Angelegenheit des projectirten Brückenbaues über die Save bei Mödnig (zur Beilage 44).
9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Stadtmagistrates Laibach um Errichtung einer Landesfieberanstalt in Laibach.
10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des gewissen Lehrers und Organisten Josef Kravs um Erhöhung seiner Stadengabe.
11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Dr. Anton Arkot um Nachsicht des überschrittenen Normalalters.
12. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Unterstützung des Seehospizes in Grado aus Landesmitteln.
13. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der k. k. krainischen Landwirtschaftsgesellschaft in Laibach um Subvention zum Zwecke der Hebung der Rindviehzucht.
14. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der k. k. krainischen Landwirtschaftsgesellschaft in Laibach um Bewilligung von regelmäßigen Jahressubventionen an Schulgärtner.
15. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der k. k. krainischen Landwirtschaftsgesellschaft in Laibach um Subvention zur Veranstaltung der allgemeinen Landesausstellung im Jahre 1894 in Laibach.

16. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji okrožnega zdravnika dr. Emila Klimeka za podporo kot zdravnik v zdravišči na Bledu.
17. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Franc Gostinčarja za podelitev ustanove svojemu slepemu sinu za obiskovanje zavoda za slepe v Lincu.
18. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnjah okrajno-cestnih odborov v Postojni in Ilirski Bistrici glede uvrstitve cestne proge od sv. Petra do Trnovega med deželne ceste.
19. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Čepljah, da se pusti sedanja deželna cesta med Brezovico in Čepljami.
20. Ustno poročilo upravnega odseka glede delne preložitve Žužemberško-Kočevske okrajne ceste v Žužemberškem cestnem okraju (k prilogi 45.)
21. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Slavini, da deželni inženir izmeri novo cesto iz Slavine v Senožeče.
22. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Cerkljah, da se zvrše predpreiskave za zagradbo in uravnanje potoka Reke.
23. Ustno poročilo upravnega odseka glede uvrstitve mostu pri Zgornjem Kašlju med stavbe okrajnih cest in glede uravnanja Ljubljaničnice nad mostom (k prilogi 46.).
24. Ustno poročilo upravnega odseka glede deželnega zakona ob ugodnostih za nove stavbe s stanovanji za delavce (k prilogi 50.).
25. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu deželnega odbora: § 3. C. Zdravstvene reči; § 4. Deželne podpore.
16. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Districtsarztes Dr. Emil Klimek um Subvention als Curarzt im Curorte Beldes.
17. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Franz Gostinčar um Verleihung eines Stipendiums an seinen blinden Sohn zum Besuche des Blindeninstitutes in Linz.
18. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Bezirksstraßen-Ausschüsse von Adelsberg und Ilirisch-Feistritz, betreffend die Einreihung der Straßenstrecke St. Peter - Dornegg in die Kategorie der Landesstraßen.
19. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Tscheplach um Befassung der jetzigen Landesstraße zwischen Brejowitz und Tscheplach.
20. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses in Angelegenheit einer partiellen Correctur der Seisenberg-Gotscheer Bezirksstraße im Straßenbezirke Seisenberg (zur Beilage 45).
21. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Slavina um Vornahme der Vermessung der neuen Straße von Slavina nach Senojetich durch einen Landesingenieur.
22. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Zirklach um Vornahme der Vorarbeiten zum Zwecke der Verbauung und Regulirung des Retabaches.
23. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses in Angelegenheit der Einreihung der Brücke bei Oberfajschel unter die Objecte der Bezirksstraßen und Regulirung des Laibachflusses ober der Brücke (zur Beilage 46).
24. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses wegen Erlassung eines Landesgesetzes, betreffend die für Neubauten mit Arbeiterwohnungen zu gewährenden Begünstigungen (zur Beilage 50).
25. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-Ausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesausschusses: § 3. Sanitätsangelegenheiten; § 4. Landesunterstützungen.

Seja se začne ob 10. uri 45 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 45 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo. Gospoda zapisnikarja naprosim, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika IX. deželno-zborske seje dné 29. marcija 1892. l.

1. Lesung des Protokolls der IX. Landtags-Sitzung vom 29. März 1892.

Tajnik Pfeifer:

(bere zapisnik IX. seje v slovenskem jeziku — liest das Protokoll der IX. Sitzung in slovenischer Sprache).

Deželni glavar:

Želi kdo kak popravek?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar:

Došle so sledeče peticije:

Okrajno-cestni odbor v Velikih Laščah prosi za odpis dolga 5000 gld. deželnemu zakladu.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Murnik izroča prošnjo Marjete Ahčin, udove diurnista Rudolfa Ahčina v Radoljci, za podelitev miloščine.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec dr. Vošnjak izroča prošnjo dra. Pavla Preinča, hišnega zdravnika v deželni blaznici na Stundenci, za zvišanje letne plače.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanz-ausschusse zugewiesen.)

3. Priloga 51. Poročilo deželnega odbora o prošnji Ribniškega cestnega odbora, da bi se mu za vzdrževanje cest dovolilo pobirati 33 % priklado na davke.

3. Beilage 51. Bericht des Landesauschusses über das Ansuchen des Reifnißer Straßenausschusses um die Bewilligung einer 33 % Steuerumlage für Straßenerhaltungszwecke.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

4. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Helene Zarnik, soproge umirovljenega učitelja, za podporo.

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Helena Zarnik, pensionirten Schul-lehrersgattin, um Unterstützung.

Ta točka se je že zadnjič odstavila z dnevnega reda, ker pride v rešitev šele pri deželnem zakladu.

Odstavi se torej sedaj definitivno z dnevnega reda in prestopimo takoj k 5. točki.

Ich bitte den Herrn Abgeordneten Ritter v. Langer, sofort zur Begründung seines Antrages zu schreiten.

5. Utemeljenje samostalnega predloga gospoda deželnega poslanca viteza Franciška Langerja gledé pridelovanja ameriškanskih trt v trtnicah na Grmu.

5. Begründung des selbständigen Antrages des Herrn Landtagsabgeordneten Franz Ritter von Langer, betreffend die Cultur von amerikanischen Reben in den Pflanzstätten in Stauden.

Berichterstatter Ritter v. Langer:

Ich habe mir erlaubt, einen selbständigen Antrag bezüglich der Neuerrichtung einer Pflanzstätte an der landwirtschaftlichen Schule in Stauden zum Zwecke der Cultur von amerikanischen Reben zu stellen.

Dies wäre natürlich nur ein geringer Anfang, welcher seine Fortsetzung erst im Laufe der Jahre finden kann. Der Anfang soll die Vergrößerung der Pflanzstätte für amerikanische Reben in Stauden um ein Hektar sein zum Zwecke der Beschaffung von amerikanischen Reben für die krainischen Weingärten, welche durch die Reblaus beschädigt wurden. Die Reblausfrage ist jedenfalls die wichtigste aller Fragen der Landwirtschaft und wird von allen Factoren, welche dazu berufen sind, helfend einzugreifen, in ernstester Weise in Erwägung gezogen. Es sind dies der Staat, das Land und die Gemeinden, die vereint dazu berufen sind, in dieser Richtung Abhilfe zu schaffen. Das einzig mögliche Mittel hiezu ist die Unterstützung der Regenerirung der Weingärten mittels amerikanischer Reben. Es sind hiezu verschiedene Wege sowohl von Seite des Staates als auch von Seite

des Landes in Aussicht genommen worden, z. B. Geldunterstützungen, unverzinsliche Darlehen, was wohl wünschenswert ist, aber nicht in jeder Beziehung der Sache gerecht wird, indem das hauptsächlichste Mittel zur Bekämpfung der Reblaus nur die Schaffung von amerikanischen Reben ist, und diese nur durch Vermehrung der Schnittweingärten mit amerikanischen Reben erreicht werden kann. Es hilft den Leuten wenig, wenn sie Geldunterstützungen und unverzinsliche Darlehen erhalten, aber keine Reben bekommen können. Dies ist in Unterfrain in hohem Maße der Fall; die Leute lehzen geradezu nach Reben und der Mangel an amerikanischen Reben treibt sie so weit, daß letztere aus der Pflanzstätte in Landstraß sogar gestohlen werden. Die Pflanzstätte in Landstraß ist eine Pflanzstätte des Staates, welche nicht ausschließlich für das Land bestimmt ist, sondern für den Staat im allgemeinen. Demgemäß gibt das Ackerbauministerium die Reben nicht nur für Krain ab, sondern auch für andere Länder des Reiches. Auf diese Pflanzstätte ist also nicht zu rechnen und daher die einzige Möglichkeit, die Reblaus wirksam zu bekämpfen, ist die Schaffung einer nur für das Land Krain bestimmten Pflanzstätte, und zwar in Stauden, wo sich bereits die landschaftliche Ackerbauerschule befindet. Ich habe in meinem Antrage proponiert, daß zu diesem Zwecke eine Fläche von ungefähr ein Hektar benützt werden möge und es wäre wünschenswert, daß der Schnittweingarten in der Nähe des Schlosses selbst angelegt würde, indem dort die Beaufsichtigung und Pflege der Pflanzstätte eine leichtere wäre.

Die Anlegung eines Weingartens im Ausmaße eines Hektars würde unter den dortigen Verhältnissen approximativ 500 Gulden kosten; unter anderen Verhältnissen, wo die Reben erst angekauft werden müßten, vielleicht etwas mehr; dort aber sind sie bereits vorhanden, weshalb die Anlegung um etwa 100 Gulden billiger zu stehen käme, als anderswo, so daß meiner Ansicht nach 500 Gulden genügen dürften. Ich glaube, meine Herren, daß sie in dieser Angelegenheit mit meiner Ansicht vollkommen übereinstimmen, wornach die Pflanzstätten mit amerikanischen Reben im Lande vergrößert werden müssen und wornach Stauden selbst jene Stelle ist, wo der Anfang gemacht werden soll oder eigentlich nicht so sehr der Anfang als die Fortsetzung, und wornach ferner die Summe von 500 Gulden, die diesem Zwecke bestimmt ist, keine zu hohe genannt werden kann. Infolge dessen bitte ich, diesen meinen Antrag dem Finanzausschusse zuzuwiesen.

Deželni glavar:

Gospod poslanec vitez Langer predlaga v formalnem oziru, da se njegov predlog izroči finančnemu odseku.

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Menim, da spada predmet v področje upravnega odseka, ker se ravna za važno vprašanje razširjenja trne uši. Ako upravni odsek misli, da je predlog v korist vinoreji, potem se bode šele šlo za to, da se dovoli gotov znesek.

Landeshauptmann:

Vielleicht schließt sich der geehrte Herr Antragsteller der Anschauung des Herrn Abgeordneten Povše an, daß der selbständige Antrag dem Verwaltungsausschusse zugewiesen werde?

Berichterstatter Ritter von Langer:

Nachdem es sich bei diesem Antrage um einen Aufwand von 500 fl. handelt, glaube ich, daß es entsprechender wäre, den Antrag an den Finanz- statt an den Verwaltungsausschuß zu leiten. Die Sache hat mit der Verwaltung nichts zu thun, sondern die Frage ist eine finanzielle, die gerade so, wie die Angelegenheit der Schule in Stauden, mit welcher diese Sache im Zusammenhange steht, an den Finanzausschuß geleitet werden möge. Ich wiederhole daher meinen Antrag, wornach diese Angelegenheit dem Finanzausschuße zugewiesen werde.

Deželni glavar:

Prosim častite gospode poslanice, ki se strinjajo s tem, da se samostalni predlog gospoda viteza Langerja izroči finančnemu odseku, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog se izroči finančnemu odseku.

Preidemo k daljni točki dnevnega reda, prosim gospoda predlagatelja Šukljeta, da utemelji svoj samostalni predlog.

6. Utemeljenje samostalnega predloga deželnega poslanca Franceta Šukljeta in družnikov ob uvrščenji cestnih prog Toplice-Valta Vas in Toplice-Podturn v vrsto deželnih cest.

6. Begründung des selbständigen Antrages des Herrn Landtags-Abgeordneten Franz Šuklje, betreffend die Einreihung der Straßenstrecken Töpliz-Walten-dorf und Töpliz-Unterthurn in die Kategorie der Landesstraßen.

Poročevalec Šuklje:

Prva polovica mojega samostojnega predloga, častiti gospodje, obstoji iz splošnega načela: »Cestno omrežje na Dolenjskem urediti je takó, da bode v organični zvezi z Dolenjskimi železnicami».

To načelo se mi vidi povse neovržno. Interes železničnega podjetja je v popolnem soglasji z interesom deželnega zaklada in s koristimi dolenjskega prebivalstva. Kajti le tedaj dosegli se bodo oni uspehi, katerih dolenjska stran pričakuje od železnice svoje, ako se ljudem omogoči, z vseh stranij obširnega alimentacijskega ozemlja dolenjskih prog blagó brez posebnih težav spraviti do železničnega tira. In le v tem slučaju, ako namreč zares oživimo promet ter ga koncentriramo

na železnici, odstrani se nevarnost, katero smo deželnim financam nakopali s tem, da je dežela prevzela poročno prioriteten obveznic.

Razjasnil bom, kako si predstavljam tega splošnega načela rešitev «in concreto». Saj bi bil že v svojem predlogu lahko nadrobno našteval vse cestne zveze, na katere mislim, ter bi glede njih stavil končne nasvete! Toda meni se vidi, da to morda bolj pogodi odsek, kateremu se izroči moj predlog. Jaz hotel sem dati le nekaj impulz, nadejajoč se, da nam odsekovo posvetovanje in obravnava v tej visoki zbornici rodé zaželeni sad. Sklicujem se, gospoda moja, na poštvalnost dežele! A pri tem pozivu hočem jedenkrat za vselej prepričati zavijanje in napačno tolmačenje svojih besed in svojih nazorov. Jaz trdim z vso odločnostjo, da mora deželni zaklad prispevati k vsem javnim napravam v naši deželi, katere presegajo moči neposrednih interesentov. To stališče zastopam ne glede na to, ali se dotična potreba pokaže v tem ali onem delu dežele naše. Deželni prispevki smejo se po mojem mnenju deliti tudi posameznim občinam, vendar le tedaj in le v toliki meri, kolikor je razvidno, da bremen ne zmorejo. Utemeljenim zahtevam se nikoli ne protivim, le proti neopravičenim ali predaleč segajočim tirjavam branim deželni zaklad. In tu bodi mi dovoljeno, mimogrede, uprav «incidenter», odgovarjati gospodu poslancu Povšetu, kateri je bil v svoji končni besedi kot poročevalec zadnjič rabil proti meni prav zanimiv argument. S tem me je namreč hotel pobijati, da je zoper mene navajal državni proračun, češ: «Glejte, celó država podpira občinske ceste in mostove, in dobé se poslanci, kateri v deželnem zboru nasprotujejo takim podporam!» Počasi, gospod kolega, taki argumenti imponujejo le tam, kjer državnega proračuna ne poznajo. Kake občinske poti pa podpira država? Tam potrebščina ne znaša par sto goldinarjev, — le nekoliko natančneje ogledati si državni budget in častiti poslanec Ljubljanske okolice bode se takoj prepričal, da na priliko letos v državnem proračunu pač nahajamo kredit za rekonstrukcijo občinske, po povodnji razdejanje poti Knihiniške-Juravno in za popravilo ondotnega mostu, ali iz razjasnil k nadrobnejemu načrtu se razvidi, da znašajo troški nič manj nego 100.440 gld. Ali je sploh kaka kmetijska občina v stanu, zmagati tako velikansko stvar? Druga občinska pot gališka, ona mej Bažowi in Lancutom, bode stala celó 136.240 gld., naravno torej, da take poprave, katere so sploh le posledice elementarnih nezd, prevzame država. Ali to ničesar ne dokaže proti moji trditvi, nasprotno, to se povse strinja z mojo zahtevo, naj dežela v malem tako gospodari, kakor država v velikem.

Ovinek sem napravil, gospoda moja, ker se mi je zdel absolutno potreben, — stopam torej sedaj naravnost «in medias res». Pojdite jedenkrat z menoj, gospoda moja, čez Gorjanec v našo Belokrajino! Jasnó je, in že ozir na rentabiliteto naše dolenjske železnice nas sili v to, da moramo na svojo progo pritegniti belokranjski promet. Dandanes so ti kraji s svojim prometom navezani skorej izključno na hrvatske železnice.

Velik nedostatek, gospoda moja; gospodarski in politični razlogi nam nalagajo dolžnost, da ga odstranimo. Dokler se nam torej ne posreči, nadaljevati železnico do hrvatske meje, moramo vsaj omogočiti Belokranjcem, da oni lahko svoje pridelke spravijo na našo progo. Z jedno besedo: Ugodnih cestnih zvez jim treba! Za jeden del Belokrajine, za Metliški okraj, deželi ne bode trebalo dosti žrtovati. Državna cesta, katera veže ta okraj z bližnjo postajo Novomeško, se bode popolnem popravila in preložila, in s tem odstrani se največja prometna zapreka. Drugače pa, gospoda moja, v Črnomaljskem okraji! Ta je navezan zgol na svoje deželne in okrajne ceste. Kar se tiče njegovih dveh deželnih cest, ima jih itak le bolj na potrpežljivem papirju, čemur bode gotovo pritrdil moj tovariš gospod Dragoš, ki pozna ondotne razmere ravno tako kakor jaz. Jedna izmed njih, Kočevska, kaj malo služi prometnim potrebam Črnomaljskega prebivalstva, druga pa, katera drži čez Brčice in Črmošnice proti Žužemberku je tako izpeljana, da tovrstnemu prometu sedaj sploh ni za nobeno rabo. Noben tovrstni voz, gospoda moja, Vam ne more čez one strmine pod takozvanim «Kump-Mathelnom»! In tu obžalujem, da moram rezko a zaslužno grajo izreči našemu deželnemu odboru. Dve leti zaporedoma sklepamo že radi te ceste in njene preložitve, izrecna naročila smo bili dali deželnemu odboru, in kaj se je storilo? Črnomaljski cestni odbor je dal izdelati načrt te cestne korekture po nekem vpokojenem državnem inženirju. Ker ta načrt deloma ni ugajal, naložili smo deželnemu odboru, naj on popolni priprave «ako mogoče po svojih tehnikih». Če pa tega ne more, potem — dejali smo — najame naj si drugega tehniko v to svrhu ter plača ga naj iz cestnega kredita. Ob jednom pa smo tudi naročili deželnemu odboru, da «o tej stvari poroča v prihodnjem zasedanju, oziroma predloži načrt potrebnega deželnega zakona in primerni nasvet stavi o izvršitvi zgradbe». To se je zaukazalo 11. novembra 1890 in — kaj se je storilo do današnjega dne, ko brojimo 31. marca 1892? Noben inženir se ni poslal doli, da bi predelal pomanjkljive partije dotičnega projekta; letno poročilo, katero je sicer dokaj obširno in temeljito, modro molči o izvršitvi teh naročil, in nobena priloga deželnega odbora nam še ni prišla v roke o tem predmetu, dasiravno se zasedanje naše bliža svojemu koncu, — z jedno besedo, živ krst se ni zmenil niti za sklepe deželnega zbora niti za evidentno potrebo prebivalstva, deželni odbor položil je baje celo stvar «ad acta».

Gospoda moja, ne bodem se dlje časa mudil pri tem nevšečnem predmetu, le jedno vprašanje bi stavil pri tej priliki. Mi deželni poslanci razpolagamo z deželnim odborom, on je naš organ, sklepi naši in naročila vežejo ga imperativno — če jih tako prezira, kakor se je to zgodilo v le-tem slučaju, potem vprašam, kako spoštovanje smemo tirjati od strani vlade, kateri v kaki resoluciji razodevamo deželne potrebe in želje?

Toda tudi če deželni odbor stori naloženo mu dolžnost, — in če torej zares odstranimo strmine na tej deželni cesti, vendar se nismo pritegnili Črnomaljskega prometa na Dolenjsko železnico. Kajti ta deželna cesta nima nobene zveze z Dolenjsko železnico,

ona drži naravnost čez Sotesko, Žužemberk v Ljubljano, a ne k najbližji železnični postaji. In vendar je povse jasno, da promet teži proti železnici! Nihče mi ne more ugovarjati, ako trdim, da ogromna večina osebnega in tovarnega prometa, kar ga prihaja iz Črnomaljskega okraja, vršila se bode po železničnem tiru. Črnomaljski tovarnik ne bode po otvorjenji Dolenjske železnice blago svoje čez Sotesko in Žužemberk inštradiral proti Ljubljani, temveč pri Podturnu zapustil bode deželno cesto ter čez Toplice krenil jo proti kolodvoru, naj si bode zadnja postaja v Straži ali v Novem Mestu.

Kaj sledi iz tega? Kos sedanje deželne ceste, gospoda moja, od Podturna do Soteske izgubi svojo važnost kot cestno občilo, ta cestni fragment ne bode dobil onega prometa, na katerega smo računali tedaj, ko smo leta 1888. sprejeli zakon o cestnem kategorizovanji, tovarnih vozov na tej cesti ne bode, razun onega lesa, kar ga bo knez Auersperg iz svojih gozdov speljal na svojo žago v Soteski — za to pa pridobi sedanja okrajna cesta, katera drži čez Toplice na Valto Vas, veliko večjo znamenitost. Iz dvojnega razloga, gospoda moja! Prvič, ker se Črnomaljski promet ne more razvijati po nobeni drugi cestni progji, in potem, ker ta okrajna cesta veže slavnoznano zdravišče topliško z njegovim znamenitim vrelcem in ker se je vsekako nadejati, da se vsled železnične zgradbe dvigne to zdravišče. Jasno je torej, da je s stališča zdrave prometne politike to cestno progo uvrstiti mej deželne ceste. Kilometerska daljava znaša itak le 6.2 km, trošek torej ne bode velik, z druge strani pa bi se dal skorej popolnem kompenzirati s tem, da se cestni fragment deželne ceste od Podturna do Soteske opusti kot deželna cesta ter postavi v kako nižjo cestno kategorijo. Po našem cestnem zakonu — § 22., točka 1. — treba «za uvrstitev kake obstoječe ceste mej deželne ceste» deželnega zakona, torej sem z nekaterimi tovariši izročil dotični načrt ter ga s tem brez daljše motivacije priporočam visoki zbornici. Gledé izločitve cestnega kosa Podturn - Soteska pa utegne morda ugajati resolucija, s katero se deželnemu odboru naroča, da stvar preišče ter v prihodnjem zasedanji deželnemu zboru stavi konkretne predloge.

Vender je opozarjati še na nekaj drugega. Ni zadosti, da se okrajna cesta, o kateri sem ravnokar govoril, proglasi za deželno cesto, temveč neka korektura je neizogibna. Kdor količkaj pozna Topliško zdravišče in njegove komunikacijske zveze, mora se uprav razljutiti nad nerodno zvršitvijo okrajne ceste do Valte Vasi. Voda Vam kaže pot — Topliški potok in Krka — a predniki naši se niso zmenili za to naravno črto, in kam so potisnili cesto? Slab streljaj iz Toplic drži cesta — ona cesta, gospoda moja, čez katero morajo bolniki po hudi strmini navpik gori na Gradišče in komaj ste na višavi — zopet naravnost navzdol v Krško dolino! Gospoda moja, interes Topliškega zdravišča, prometni interes Črnomaljskega okraja, nič manj pa tudi ozir na rentabiliteto železničnega podjetja zahtevajo imperativno, da se odstrani ta nedostatek ter skrbi za boljšo zvezo potom cestne korekture. Torej priporočam tudi gledé te točke resolucijski nasvet, s

katerim naj se naroči deželnemu odboru, da stvar preišče po svojih tehničnih organih ter o tej neizogibni preložitvi svoje predloge stavi v bodočem zasedanji. In, gospoda moja, sedaj smo že na meji Trebanjskega volilnega okraja.

Naj mi oni gospodje tovariši, kateri zastopajo največji naš volilni okraj, nikar ne zamerijo, da hodim v njih zelnik ter govorim o cestnih zvezah tega okraja. Odpusté mi naj jedno opazko: Onikrat so z redko soglasnostjo bili glasovali za občinsko cesto Budanjsko in celo za Sanaborske kanale so se razogreli — gotovo se bodo še bolj živo zanimali za mnogo važnejša občila lastnega okraja. In koliko je baš v teh krajih storiti v tem oziru! Dobro uro hodá iz Valte Vasi ste že v Suhi Krajini, to je tista visoka planota, katera se razprostira mej Krško dolino in Ribniškim koritom. Zanimiv svet, gospoda moja, krepko in delavno ljudstvo, niti tako siromašni niso, kakor bi se dalo soditi po malo vabljivem imenu, zlasti živinoreja tam cvete, a nihče se ne zmeni za ta svet! Izvzemši jedno popolnem zanemarjeno in razdejano okrajno cesto, katera drži iz Zagradca na Ambruž in Zvirče, nimate tu nobenega občila. Grozoviti občinski poti, kjer se o tovarnih vozeh niti menili ne bomo, vratolomne steze — po takih komunikacijah vrši se promet te velike pokrajine. Naravno, da se le redko kedaj izgubi kak gospodsk človek v tiste kraje. Jaz sem lani ondi peš potoval, izgubil sem se bil in ne vem, kaj bi se mi bilo pripetilo, ko bi slučajno po noči ne bili mimo prišli ljudje ter me rešili neljube situacije. Plačal sem jim potem za kozarec vina in kaj je bilo njih prvo vprašanje? Vprašali so me, če nisem morda davčni eksekutor (Veselost — *Seiterfeit*), taka izjema je, da kak drug gospodsk človek pride v one kraje in vender tista pokrajina broji 4 do 5000 duš in meri nekoliko štirjaških milj. Gospoda moja, dolenjska železnica mora predrugačiti tudi to cestno mizerijo in tudi v njenem interesu zahtevam, da se Kranjčanom preskrbê druge cestne zveze. Ves ta svet gravitoval bodé odslej k železnični postaji Dobrepoljski, drugega torej ni treba, nego okrajno cesto z deželno podporo napraviti od kočevsko-fužinske ceste čez Hinje, Zvirče v Struge in odtod k dobrepoljskim Ponikvam, z druge strani pa v boljši stan pripraviti cesto Ambruško — in marljivo prebivalstvo teh fará si bode pomagalo.

Zapustimo sedaj Suho Krajino ter krenimo jo na ono stran Krke. Najbolje bode, če jo udarimo po oni okrajni cesti, ki jo imamo na današnjem dnevnem redu. Čujem, gospoda moja, da nasvetuje večina upravnega odseka, naj se odkloni prispevek za korekturo te ceste. Čudim se temu nasvetu. Tudi ta cesta spada v ono cestno omrežje, s katerim se bavi današnji moj predlog, tudi njo potrebuje železnica, kajti kako hočete iz desnega brega Krke les spraviti na Trebanjsko postajo, če pustite na cesti strmino 25 %?! Nadejam se, gospoda moja, da bode zbornica odklonila predlog upravnega odseka ter ga nadomestila s sklepom v zmislu deželnega odbora.

A sedaj dalje! Druga zveza, na katero je paziti, je ona iz Žužemberka proti Trebnjem. Po sedanjih klancih se noben tovarni voz ne bode upal preko

Dobernič spustiti proti postaji. Tudi pri tej znameniti okrajni cesti misliti bode torej na preložitev. Še bolj važna pa je cestna zveza mej Mirno in Trebnjem. Sklicujem se tu zopet na gospode zastopnike Trebanjskega okraja; poleg trojice deželnih poslancev je tu prizadet državni poslanec teh krajev, gosp. tovariš Povše. Oni me bodo gotovo podpirali pri tem nasvetu, saj so razmere jasne vsakomur, kdor je le jedenkrat z odprtimi očmi hodeval po teh krajih ali le jedenkrat pametno čital generalštabno karto Trebanjske okolice. Gospoda moja, morda je Mokronoški okraj od narave najbogatejši obdarovan izmed vseh kranjskih pokrajin. Sedaj ima že dokaj prometa v Sevnico, razpolaga s premogom Mirenskim in Šentjanskim, z vodnimi silami in bogato lesno imovino, s polji in travniki, z vinogradi in sadovnjaki — mami ne bi bil neodpušljivi greh, če mokronoško in šentrupersko dolino ne pritegnemo k Trebanjski postaji? Ali to se ne more zgoditi, dokler se ne preloži okrajna cesta med Mirno in Trebnjem. Dokler se bode cesta vila mimo Landspreža čez Rodenski klanec, bomo zastoj čakali na Mokronoške tovarnike, da nam pripeljejo svoje blago na Trebanjsko postajo. Sedanja cestna zveza pomeni ob jednom hudo strmino in velik ovinek. Cesta se dá iz Mirne izpeljati čez Dule, Medvedje in pod Vinjo Gorico skorej popolnoma ravno do Trebnjega ter je za celo tretjino bližja nego sedanja. Naj se cestni referent deželnega odbora loti tega vprašanja z vso energijo in jaz sem porok za to, da pridobimo Mokronoško blago na našo od dežele kranjske zajamčeno železnično progo. Opozarjam še na drugo okrajno cesto Trebanjskega volilnega okraja, katera bode tudi vsled železnične zgradbe mnogo več važnosti pridobila. Pod Kumom na dolenski strani razprostira se Vam sicer malo poznani, a navzlic temu uprav dražestni svet; morda se milina dolenske strani nikjer ne razodeva bolj tipično nego baš v teh pokrajinah, okolu sv. Križa pri Turnu, Čateža i. t. d. Če enkrat stopite k Materi Božji na Zaplaze, razgrinja se Vam od te romarske cerkvice najlepši razgled na to prijazno, valovito, zeleno ozemlje. Ljudje niso tam posebno revni, ali nikamor ne morejo s svojimi pridelki, pot v Litijo drži čez visoko strmo gorovje in je predolga, do Temeiške doline pa z večjimi tovari ne morejo vsled sedanje slabe zveze. Ti kraji gravitujejo proti Velikolaški postaji, treba bode jim omisliti pripraven izhod, po katerem bodo svoje blago mogli pripraviti do železniškega tira.

S svojim potovanjem sem sedaj skorej pri kraju. Vrnil sem se že v Novomeški okraj. Kdor pozna njegova občila, kolikor zadevajo zveze z Dolenjsko železnico, pritrditi mi utegne, da je korektura okrajne ceste med Sent Petrom in Novim Mestom zlasti na Lesniškem in Mačkovskem klanci posebno važna, kajti po tej poti se mora vršiti ves promet iz Škocijanske in Šmarjetske fare, od Bele cerkve i. t. d. proti železnici. Marsikaj bi se dalo še povedati v tem oziru, ali preveč sem že grešil na potrpežljivost visoke zbornice in torej pomikam se proti koncu.

Kar sem govoril in priporočal o tej zadevi, vse to izvira čisto logično in dosledno iz onega neovržnega načela, kojega nahajate v mojem samostalnem predlogu. Naj Vas ne strašijo finančijne posledice take sistema-

tične akcije! Res je, uvrstitev nove, dasi prav kratke cestne proge med deželne ceste stane nekoliko, nepri- merno več stale bodo korekture, na katere sem opozarjal visoko zbornico in čisto gotovo je, da posamezni cestni okraji, kateri so itak na Dolenjskem brez vse izjeme preobremenjeni nasproti drugim okrajem, teh stroškov sami ne zmorejo, to presega njih sile. A z druge strani se mora naglašati, da so deželni prispevki, namenjeni zboljšanju cestnega omrežja v ozemlju dolenske železnice, povsem utemeljeni v gospodarskem in prometno-političnem oziru in neizogibno potrebni. Uredite ceste na Dolenjskem, kajti le tedaj razvijal se bode promet na železnični progi in le v tem slučaju nam ne bode trebalo bati se garancijskega bremena, katerega je dežela naša bila prevzela.

Kar žrtvuje dežela v ta namen, gospoda moja, to ni izgubljeno, to je investicija v najboljšem pomenu. In vse kaže, da treba lotiti se takoj tega sistematičnega dela, brez odlašanja in zamude, kajti bliža se leto 1896., v katerem izgine iz proračuna deželnega posojilnega zaklada tisti državni prispevek v znesku 127.000 gld. Potem od leta 1896. pričnši bode težko za deželo, žrtvovati večje svote za investicijske namene. Že ta finančni razlog, potem pa ozir na železnico, katera bode do 16. junija 1894. leta morala biti dodelana in prometu izročena, opravičujeta mojo zahtevo, da s to akcijo nikakor ni odlašati. Predstavljam si pa to akcijo ne kot razkosano krparsko delo, temveč kot organsko celoto, dobro premišljeno, koncipirano v večjem štilu ter energično izvršeno. Priporočam svoj predlog, v formalnem oziru pa nasvetujem, da se izroči upravnemu odseku. (Živahno odobravanje. — Lebhafter Beifall.)

Deželni glavar:

Predno glasujemo o formalnem predlogu gospoda poslanca Šukljeta, dovoljeno mi bodi kot predsedniku deželnega odbora, da pojasnim, zakaj se ni popolnil in popravil načrt gledé preložitve proge deželne ceste Črnomlj-Brčice, katerega je napravil upokojeni inženir Wieznitzky. Kakor je itak znano častitim gospodom poslancem, imeli so lansko leto deželni inženirji toliko posla pri zgradbi deželno-branske vojašnice in deželnega gledišča, pri preložitvi ceste čez Bogenšperk in pri hidrotehničnih delih, da ni bilo mogoče, uporabiti kakega deželnega inženirja še za napravo projekta omenjene ceste. Kar se tiče tujih inženirjev, imamo pa take skušnje, da deželni odbor ni hotel najeti kar tako prvega, ki bi se bil našel. Državnih inženirjev pa ni dobiti, ker imajo ti inženirji sami dosti posla. Sedaj je dovršena zgradba vojašnice in gledišča, torej bo deželnemu odboru gotovo mogoče, odposlati inženirja, da izvrši ta načrt do prihodnjega leta. Mislim, da bode gospod poslanec Šuklje zadovoljen s tem pojasnilom.

Prosim sedaj častite gospode poslance, ki se strinjajo s tem, da se samostalni predlog gospoda poslanca Šukljeta izroči upravnemu odseku, naj blagovolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet, in pristopimo k daljni točki, to je:

7. Ustno poročilo finančnega odseka o računskih sklepih ustanovnih zakladov za leto 1890. in o proračunih za leto 1892. (k prilogi 35.).

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Rechnungsabchlüsse der Stiftungsfonde für das Jahr 1890 und die Vorschläge für das Jahr 1892 (zur Beilage 35).

Poročevalec Klun:

Visoki deželni zbor! V prilogi 35. je izročil deželni odbor visoki zbornici računске sklepe ustanovnih zakladov za leto 1890. in proračune za leto 1892. Pri-dejal jim je tako obširno pojasnilo, da bi se reklo dragi čas tratiti, če bi hotel reč tukaj zopet pojasnjevati. Kdor se je hotel o računskih zaključkih in izkazu imovine omenjenih zakladov poučiti, zadostovalo mu je poročilo deželnega odbora. Kdor želi še kakega po-jasnila, dal mu ga bom z radostjo, sicer pa le omenjam, da je finančni odsek pregledal vse računске sklepe ter sklenil priporočati jih visokemu zboru v potrjenje.

Izkaz imovine, ki se nahaja na 34. strani priloge 55., in katerega mi menda ni treba čitati, nam kaže, da znaša čista imovina vseh ustanovnih zakladov koncem 1890. leta 1,859.400 gld. 33 kr., v kurzni vrednosti pa 1,729.275 gld. 12 kr., in da se je v primeri s pre-moženjem koncem leta 1889. pomnožila za 16.166 gld. 49 kr. Iz pojasnil deželnega odbora razvidite, da ta pomnožitev prihaja večidel od novih ustanov, od pri-hrankov, ker več ustanov ni bilo oddanih in od pro-metnih presežkov.

Omenjati mi je pa še enega ustanovnega zaklada, ki se ne nahaja v prilogi 35., ker je zdaj še v oskr-bovanji visoke deželne vlade, s katerim se pa deželni zbor že več let sem vedno peča, ker je za našo deželo silne važnosti. V mislih imam Holzapfelnov zaklad za gluhoneme, čegar premoženje je koncem leta 1891. znašalo:

V obligacijah	262.750 gld. 83 kr.
v privatnih dolžnih pismih . .	6.060 » — »
v gotovini	28 » 37 »
skupaj	268.839 gld. 20 kr.

V kurzni vrednosti pa . . . 253.074 gld. 20 kr.

Če k temu zakladu prištevamo še druge ustanove za gluhoneme, ki so koncem leta 1891. znašale v kurzni vrednosti:

Wolfov zaklad	45.000 gld. — kr.
Holdheimov zaklad okroglo . .	20.000 » — »

Znašajo vsi skupaj . . . 318.074 gld. 20 kr.

Če pritegnemo tudi še Flödniggov ustanovni zaklad za slepe v okroglem znesku

imamo skupaj 396.074 gld. 20 kr.

ki se po obrestih tekočega leta pomnože še za kakih 12.000 gld.

To lepo premoženje nam daje povod, resno misliti na napravo lastnega zavoda za gluhoneme, zlasti ker je čedalje težje, naše gluhoneme spravljati v vnanje gluhonemice.

Visoki zbor se je že v zadnjem zasedanji pečal s tem vprašanjem ter v 10. seji sprejel naslednji pred-log finančnega odseka: (bere: — liešt:)

«Deželnemu odboru se naroča gledé ustanovitve zavoda za gluhoneme in slepe na Kranjskem zvršiti temeljite poizvedbe, v sporazumljenji s c. kr. deželno vlado sestaviti dotični program, dogovarjati se tudi s prečastitim knezoškofijstvom zaradi morebitne podpore iz prihodkov Medjatove hiše, ter poročati o tem v prihodnjem zasedanji ter staviti nasvete.»

Deželni odbor je reč preiskoval in le bolezen go-spoda poročevalca je kriva, da se dotično poročilo še ni predložilo slavnemu zboru. Ali nadejati se je, da ga skoraj dobimo.

Visoki deželni zbor naj sklene:

V imenu finančnega odseka torej predlagam:

«Računski sklepi ustanovnih zakladov za l. 1890. se potrjujejo, izkaz njih imovine pa se jemlje na znanje.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, kateri pritrdé temu pred-logu, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Poročevalec Klun:

K proračunu ustanovnih zakladov za leto 1892. imam omenjati le nekaterih opazek k sirotinskemu usta-novnemu zakladu in k Holdheimovemu zakladu za gluhoneme.

Leta 1868. je imel visoki deželni zbor več usta-novnih zakladov sprejeti v deželno oskrbovanje. Z ozirom na obilno delo in velike odgovornost, ki ju prizadeva tako oskrbovanje, sklenil je bil 11. septem-bra 1868. leta dotične zaklade prevzeti le proti temu, da sme za svoj trud in svoje troške pobirati od njih petodstotne upravne doneske, izvzemši invalidne zaklade.

Tri tedne pozneje, to je 30. septembra 1868. leta, raztegnil se je ta sklep tudi na ustanovne zaklade, ka-tere je bil že prej sprejel v svoje oskrbovanje. Med slednjimi je bil tudi sirotinski ustanovni zaklad, od katerega se je več let pobiral petodstotni donesek, ne da bi bila vlada temu kaj ugovarjala. Šele z dopisom z dné 13. avgusta 1887. l., št. 7617 (deželnega odbora št. 6006), je vlada temu oporekala, češ, da deželni odbor nima pravice, petodstotnih doneskov pobirati od sirotinskega zaklada, ker pri izročitvi tega zaklada to ni bilo pogojeno.

Reč je bila izročena visokemu deželnemu zboru, ki jo je razpravljaj 10. januarja 1888. l. ter dežel-nemu odboru naročil, da naj od visoke vlade prej ko mogoče dobi formalno pritrđitev k pobiranju petodstotnih upravnih doneskov tudi pri sirotinskem zakladu.

Ob enem se je deželnemu odboru naročalo, da naj gledé prej zaračunjenih upravnih troškov varuje svoje pravno stališče in v ta namen stori vse potrebne korake.

Deželni odbor je ta sklep naznanil deželni vladi, ki pa sama o tej stvari ni hotela razsojati, ampak si je izprosila navodila od ministerstva notranjih zadev. To je sporazumno z ministerstvom za uk in bogočastje z odlokom z dné 19. avgusta 1891. l., št. 16.655, odgovorilo, da ima deželni odbor pravico, od sirotinskega zaklada pobirati doneske k upravnim troškom, da je pa pet odstotkov preveč, in da bi bilo dovolj, jemati dva ali tri odstotke. Deželna vlada je to sporočila deželnemu odboru in od njega zahtevala izkaz dotlej zaračunjenih upravnih troškov, da razvidi, koliko ima dežela vrniti sirotinskemu zakladu, ako se ti doneski ne računijo po pet odstotkov, ampak le po dva odstotka ali tri.

Po ukazu deželnega odbora je deželno knjigovodstvo sestavilo omenjeni izkaz, iz katerega je razvidno, da so znašali petodstotni upravni doneski od l. 1868. do vštetea l. 1889. vsega skupaj 13.835 gld. 2½ kr. in da bi se moralo od tega sirotinskemu zakladu eventuelno vrniti 8301 gld. 2½ kr. pri treh, pri dveh odstotkih pa 5534 gld. Deželni odbor je vladi že v svojem dopisu z dné 9. februarija 1890. l., številka 289, dokazoval, da je imel pravico pobirati petodstotne upravne doneske, in po vsej pravici sklepa, da bi bilo zoper pravico in pravičnost, da bi vlada za nazaj zahtevala povračila enega dela teh troškov. Na drugi strani pa priznava, da bi bilo zaradi dobrega namena za naprej dovolj, od sirotinskega zaklada pobirati le po triodstotne upravne doneske, toda brez presodka za vse druge zaklade.

Finančni odsek pritrjuje razlogom deželnega odbora ter visokemu deželnemu zboru priporoča, da naj odobri dotične nasvete deželnega odbora. Dalje priporoča finančni odsek visokemu deželnemu zboru, da naj pritrdi tudi povikšanju podpore za vzdrževanje notranje šole v Marijanišči od 400 gld. na 500 gld., ker se v njej poučuje v petih oddelkih že 130 otrok, kakor je razvidno iz poročila deželnega odbora na deveti strani 35. priloge. Ravno tam pripoveduje deželni odbor, da je dobil sirotinski zaklad 4000 gld. iz dohodkov 27. državne dobrodelne loterije. Ker so se vsled tega letne obresti pomnožile za 200 gld., sodil je deželni odbor, da tega zneska ne more bolje obrniti, kakor da ustanovi dve novi mesti, eno za dečke v Marijanišči in eno za deklice v Lichtenthurnovi sirotišnici. Finančni odsek pritrjuje tudi tej uredbi in z ozirom na vse to gledé sirotinskega zaklada visokemu zboru predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«1.) Povračilo petodstotnega doneska k upravnim troškom sirotinskega zaklada za nazaj se brezpogojno odklanja, za naprej pa se deželni zastop proti tem zakladu zadovoljuje s triodstotnim doneskom, toda brez presodka za vse druge zaklade.

2.) Zvišanje podpore za vzdrževanje notranje šole v Marijanišči od 400 gld. na 500 gld. se dovoljuje ter

je imenovani znesek brez posebne prošnje Vincencijeve družbe ustavljati v proračun sirotinskega ustanovnega zaklada, dokler se kaj družega ne sklene.

3.) Zistemizovanje po jednega ustanovnega mesta v kolegiji «Marianum» in v Lichtenthurnovi dekliški sirotišnici se odobruje.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, bomo glasovali, in sicer bi predlagal, da glasujemo skupno o vseh treh predlogih.

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Prosim torej gospode, ki pritrdé vsem trem predlogom, naj blagovolé ustati.

(Vsi predlogi obveljajo. — Alle Anträge werden angenommen.)

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Klun:

Gledé Holdheimovega zaklada za gluhoneme opozarjam na opazko deželnega odbora ad 15. na 6. strani 35. priloge, o kateri visokemu deželnemu zboru poroča, da vodstvo gluhonemice v Linzu zaradi pomanjkanja prostorov za sedaj ne more več sprejemati gojencev iz tujih kronovin. Ker imamo pa veliko ukapotrebnih in ukaželjnih gluhonemih v deželi, bi ne bilo prav, da bi ta ustanova ostala neporabljena, zato so se pričele potrebne razprave, da bi se ta ustanova porabila za gluhoneme deklice, ki se odgajajo v Šmihelu pri Novem Mestu v zavodu tamošnjih revnih šolskih sester de Notre Dame. Te sestre si mnogo prizadevajo za pouk gluhonemih deklic, ki jih morajo večinoma preskrbovati z vsemi potrebnimi rečmi, ne da bi dobivale v ta namen primerne podpore in zadostne odškodnine, ker vse, kar za ta pouk dobivajo iz deželnega zaklada, znaša z ročnimi deli vred le 300 gld. Ta pouk se bo torej močno povzdignil in razširil, ako se Holdheimova ustanova porabi za gluhoneme deklice v omenjenem zavodu; zato finančni odsek visokemu zboru priporoča naslednjo resolucijo:

«4.) Deželnemu odboru se naroča, prej ko mogoče dovršiti potrebne razprave, da se Holdheimova ustanova porabi za gluhoneme deklice, ki se odgojajo v gluhonemici revnih šolskih sester «de notre Dame» v Šmihelu pri Novem Mestu.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, kateri pritrdé temu predlogu, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Klun:

Prestopivši v posebno razpravo predlagam v imenu finančnega odseka vse proračune nespremenjeno, samo pri sirotinskem zakladu se vsled zadnjič storjenega sklepa pomnoži potrebščina za 1000 gld., ki se vstavijo kot prva polovica izvanredne podpore k stavbenim stroškom za Marijanišče. Vsled tega se kaže presežka le 63 gld.

(Bere posamezne številke ustanovnih zakladov v točkah 1. do 6. iz priloge 35., ki obveljajo brez debate. — *Liest die einzelnen Summen der Stiftungsfonde in den Punkten 1 bis 6 aus der Beilage 35, welche ohne Debatte angenommen werden.*)

V toči 7. »P. P. Glavarjev zaklad za uboge« ostane potrebščina nespremenjena s 4817 gld., pokritje znaša 5276 gld., torej se kaže presežka 3559 gld.

Predlagam, da se ta točka odobri.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Kersnik se je oglasil k besedi.

Poslanec Kersnik:

Visoki zbor! Pred par leti se je v tej visoki zbornici nekoliko več govorilo o Glavarjevi ustanovi, tedaj namreč, ko je bila na dnevnem redu peticija Kamniškega mesta, da bi se bolnica iz Komende premestila v Kamnik. Hvala Bogu, peticija in akti, vse to je srečno zaspalo in Komendski občani so zadovoljni. Zaspalo pa je žalibog ob enem tudi drugo vprašanje, namreč vprašanje nastavljenja zdravnika v Komendi. Sedaj oskrbuje ta posel okrožni zdravnik kamniški, kateri jedenkrat ali dvakrat na teden pride pogledat one hiračice, ki so sprejeti v Glavarjevo bolnico. Ne bodem na široko razmotrival vprašanja, je-li dosti, da pride zdravnik jedenkrat ali dvakrat na teden, mislim pa, da bi bilo venderle že čas, ker se čujejo tudi glasovi in pritožbe iz prizadetih občin, da bi se ustanova spravila na tisto stališče, dela v tisti okvir, kakor je bil to želel ustanovnik sam. Cisto premoženje te ustanove znašalo je koncem leta 1890. že 208.962 gld. 34 kr., za leto 1892. se kaže pri pokritju presežek v znesku 3559 gld. in mislim, da je to že toliko, da zasluži vsa ustanova, da se pregleda, v koliko ugaja volji ustanovnikom in drugič, da se ogledajo naše sedanje razmere, oziroma potrebe in da se nastavi enkrat stalni zdravnik. Morebiti da pride ta predmet na vrsto v zvezi z drugim vprašanjem, o katerem bomo razpravljali morda še danes, namreč, da se po vsej deželi ustanove hiralnice, in tedaj bode postala tudi Komendska ustanova bolj važna. Za sedaj ne stavim konkretnega predloga, temveč usojam si nasvetovati le skromno resolucijo, katera se glasi:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Deželnemu odboru se naroča, razmotrivati vprašanje nastavljenja stalnega zdravnika v Komendi, oziroma preuredbo Glavarjeve bolnice v Komendi, ter poročati o tem v enem prihodnjih zasedanjih.»

Prosim, da visoki zbor pritrdi tej resoluciji.

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Kersnika, naj blagovole ustati.

(Se podpira. — *Wird unterstützt.*)

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — *Niemand meldet sich.*)

Gospod poročevalec?

Poročevalec Klun:

Proti resoluciji gospoda poslanca Kersnika nimam ničesar ugovarjati, ker je gotovo potrebno, da se vse ustanove tako izvršujejo, kakor so bile ustanovljene po volji dotičnega ustanovnika; kdor pa pozna Glavarjevo ustanovno pismo, ve, da ustanovnik ni hotel napraviti hiralnice, temveč bolnico, kjer bi se po ceni, ali brezplačno zdravili ubožci.

Druzega nimam ničesar omenjati.

Deželni glavar:

Prosim častite gospode, ki potrdé proračun Glavarjevega zaklada za leto 1892., naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

Sedaj glasujemo še o resoluciji gospoda poslanca Kersnika, in prosim gospode, ki to resolucijo potrdé, naj blagovolijo ustati.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

Resolucija je sprejeta.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje svoje poročilo.

Poročevalec Klun:

(bere posamezne številke ustanovnih zakladov v točkah 8. do 21. iz priloge 35., ki obveljajo brez debate — *liest die einzelnen Summen der Stiftungsfonde in den Punkten 8 bis 21, welche ohne Debatte angenommen werden.*)

Predlagam torej še:

«5.) Proračuni ustanovnih zakladov za leto 1892. se odobrujejo.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — *Niemand meldet sich.*)

Če ne, prosim gospode, ki pritrdé temu predlogu, naj blagovole obsedeti.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

Poročevalec Klun:

Predlagam še glasovanje v celoti.

Deželni glavar:

Gospod poročevalce predlaga glasovanje o celoti; prosim gospode, ki prihrde ravnokar v drugem branji sprejetim predlogom finančnega odseka tudi v celoti, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 8. točki, namreč:

8. Ustno poročilo finančnega odseka gledé projektovane gradbe mostu čez Savo pri Smledniku (k prilogi 44.).

8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses in An-
gelegenheit des projectirten Brückenbaues über die
Sava bei Flödnig (zur Beilage 44.).

Berichterstatter Ritter von Langer:

Zwischen Bischoflack und Stein führt eine Straße welche bei Flödnig von der Save durchschnitten wird. Die Save ist daselbst nicht überbrückt, sondern wird der Verkehr beiderseits der Save durch eine Ueberfuhr besorgt, welche jedoch einen großen Theil des Jahres unpracticabel ist und demgemäß diese Straße zu gewissen Zeiten nicht benützt werden kann. Dies war der Grund, daß die Gemeinden Bischoflack, Maurič, Medvode, Bodice, Stein, Flödnig sowie die Obmänner der Straßenausschüsse von Stein, Bischoflack, Krainburg und Umgebung Laibach ein Gesuch an die Landesregierung um Veranlassung der Ueberbrückung der Save dortselbst überreicht haben. Die Gesuchsteller haben als Gründe dafür angeführt: 1.) Die Wichtigkeit der Straße, indem sie die directe Verbindung vom Küstenlande über Bischoflack und Stein nach Steiermark bildet; 2.) wird hervorgehoben, daß die Straße eventuell auch strategisch wichtig sein kann. (Die Bezirkshauptmannschaft in Krainburg hat dies bestätigt.) Ferner ist hervorgehoben worden, daß der locale Verkehr zwischen Bischoflack und Stein ein bedeutender ist und dieser Verkehr namentlich an Markttagen ein großer wird, die Märkte aber meistens ins Frühjahr oder in den Herbst fallen, zu dieser Zeit aber vielfach Hochwässer herrschen, welche die Ueberfuhr unpracticabel machen und so der Verkehr unterbrochen wird. Die Leute müssen daher nach Norden über Krainburg oder nach Süden über Tacen und Cernuče nach Stein oder Bischoflack gehen, was einen Umweg von ungefähr zwei Stunden bedeutet; 3.) ein weiterer Grund, welcher auch von der Bezirkshauptmannschaft als sehr stichhältig angeführt wird, ist folgender: Es ist gesagt worden, daß die ganze Gegend von Flödnig die Bahnstation Zwischenwässern, der Luftlinie nach, eigentlich sehr nahe habe, thatsächlich aber die ganze Gegend von Flödnig bei Hochwässer eine sehr große Entfernung zur Bahnstation hat. Diese Gründe hat die Bezirkshauptmannschaft in ihrem Berichte an die Landesregierung bestätigt. Die Landesregierung hat diese Angelegenheit dem Landesausschusse abgetreten, welcher dem Bezirksstraßenausschusse von Krainburg den Auftrag erteilte, ein Project und den diesbezüglichen Kostenüberschlag zu verfassen. Diese sind geschaffen worden und es erwies sich, daß die Brücke um den nicht gerade theueren Betrag

von 13.000 fl. gebaut werden kann, außerdem aber, da die Ufer sehr steil sind, für die Rampen 5000 fl., im ganzen also 18.000 fl. nothwendig wären, was meiner Ansicht nach nicht viel ist. Die Brücke würde, wie die Pläne zeigen, sehr solid hergestellt sein, hätte an beiden Ufern Steinpfeiler und das Holzwerk würde auf pilotirten Joche ruhen, welche eine Lichtweite von 72 Meter hätten; die Fahrbreite würde 4'94 Meter ausmachen.

Was die Bedeutung des Erfordernisses von 18.000 fl. betrifft, so hat sich der Bezirksstraßenausschuß von Krainburg bereit erklärt und auch den Beschluß gefaßt, hiefür einen Betrag von 10.000 fl. auszuliegen, dadurch, daß er eine 4%ige Umlage für den Straßenbezirk ausgeschrieben hat. Nun ist aber nicht nur der Straßenbezirk Krainburg, sondern auch der Straßenbezirk Umgebung Laibach zur Beitragsleistung verpflichtet, denn die Grenze zwischen dem Bezirke Umgebung Laibach und dem Straßenbezirke Krainburg geht bei Flödnig mitten durch die Save, demgemäß ist nach dem Straßengesetze vom 28. Juli 1889, L. G. B. 17, der Straßenbezirk Umgebung Laibach ebenso beizusteuern verpflichtet, wie der Straßenbezirk Krainburg. Der Straßenausschuß Umgebung Laibach hat diesbezüglich einen Beschluß noch nicht gefaßt, muß ihn aber fassen, da er hiezu durch das Gesetz gebunden ist.

Nun hat sich der Straßensond von Bischoflack ebenfalls bereit erklärt, einen Beitrag zu leisten, obwohl er hiezu durch das Gesetz vom 28. Juli 1889 nicht gebunden ist, was eben wieder ein Beweis für die große Wichtigkeit der Brücke ist, da selbst ein Straßenausschuß, welcher dazu nicht verpflichtet ist, einen Beitrag leisten wird und der Straßenausschuß von Krainburg sofort mehr als die Hälfte der Kosten bewilligt hat.

Außerdem ist es möglich, daß die hohe Regierung eine Staatsubvention erwirkt, indem sie an den Landesausschuß das Ersuchen gestellt hat, ihr den Beschluß des hohen Landtages mitzutheilen, um eventuell beim Ministerium um eine Subvention zum Baue der Savebrücke bei Flödnig einzukommen.

Nun bin ich bezüglich der zu erhoffenden Bedeckung der Kosten zum Schluß gelangt. Die Kosten werden jedenfalls die Bedeckung finden und unter dieser Voraussetzung ist der Landesausschuß der Ansicht, daß man dem Ansuchen des Straßenausschusses von Krainburg, dem die Concession zum Brückenbau erteilt worden ist, durch eine Subvention von 5000 fl. nachkommen soll. Es ist zuerst um ein unverzinsliches Darlehen von 10.000 fl. angesucht worden, allein der Landesausschuß hat sich principiell dagegen ausgesprochen, was meiner Ansicht nach sehr richtig ist. Es stellt demgemäß der Finanzausschuß den Antrag, der hohe Landtag wolle beschließen:

«In der Voraussetzung der Kostenbedeckung für den projectirten Brückenbau über die Save bei Flödnig, wozu nicht nur der Straßenbezirk Krainburg, sondern auch der Straßenbezirk Umgebung Laibach den ihm durch das Gesetz vom 28. Juli 1889 zukommenden Antheil zu tragen haben wird, werden aus dem Landesfonde 5000 fl. als Subvention bewilligt.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 9. točki, to je:

9. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji mestnega magistrata Ljubljanskega, da se gradi v Ljubljani deželna hiralnica.
9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Stadtmagistrates Laibach um Errichtung einer Landesfiechenanstalt in Laibach.

Berichterstatter Excellenz Baron Schwegel:

Hohes Haus! Der Magistrat der Landeshauptstadt Laibach hat sich mit einem Gesuche vom 18. d. M. an den Landesausschuss gewendet und gebeten, die Frage der Errichtung eines Siechenhauses in Laibach in Erwägung zu ziehen. Der Magistrat legt darin die großen Uebelstände dar, die für den Haushalt der Stadt Laibach aus der ihm gesetzlich obliegenden Verpflichtung zur Uebernahme gewisser Kranken aus der allgemeinen Krankenanstalt ins Siechenhaus erwachsen. Diese Auslagen steigen von Jahr zu Jahr, und die Stadtgemeinde ist in der Lage nachzuweisen, daß ihr aus den verschiedensten Gründen der Ersatz dieser Kosten, den sie zu beanspruchen berechtigt ist, in vielen Fällen unmöglich gemacht wird, sei es, daß die Landgemeinden, welche derartige Kranke in der Siechenanstalt verpflegen lassen, bezüglich des Ersatzes der auflaufenden Kosten Schwierigkeiten erheben, oder aber, daß von den Kranken oder Siechen die Heimatzuständigkeit in vielen Fällen schwer nachzuweisen ist. Diese Umstände sind vollständig richtig und der Wunsch der Stadtgemeinde Laibach, diesen Uebelständen Abhilfe zu schaffen, vollkommen berechtigt.

Wenn nun bei diesem Anlasse auf die Errichtung eines Siechenhauses hingewiesen und zugleich besonders der Umstand betont wird, daß die Errichtung einer derartigen Anstalt auch gewisse finanzielle Vortheile für das Land und die Stadt im Gefolge hätte, weil die Verpflegung der Siechen, für welche jetzt 50 Kreuzer per Tag und Person zu zahlen ist, im eigenen Siechenhause offenbar billiger zu stehen käme, wenn also auch auf die finanzielle Seite dieser Frage hingewiesen wird, so glaube ich, daß es wünschenswert und nothwendig wäre, die Frage der Errichtung derartiger Versorgungsanstalten im allgemeinen, nicht bloß mit Bezug auf Laibach, sondern in Bezug auf das ganze Land ins Auge zu fassen.

Die Errichtung der Siechenanstalt ist eine Nothwendigkeit zur Ergänzung derjenigen Wohlthätigkeitsanstalten, für welche das Land Vorjorge zu treffen verpflichtet ist. Bei der Verhandlung über die Wohlthätigkeitsanstalten wurde auf die Pflichten des Landes und die großen Opfer, die es in dieser Richtung zu tragen haben wird und schon zu tragen hat, vielseitig bereits hingewiesen. Nur zur Ergänzung jener Angaben sei es mir gestattet, hier noch kurz beizufügen, daß unser Land, was Versorgungsanstalten

dieser Art, wie Siechenhäuser, betrifft, den anderen Ländern dieser Reichshälfte gegenüber bisher leider besonders ungünstig gestellt ist. In Krain besitzen wir keine öffentlichen, sondern nach dem mir zur Verfügung stehenden Ausweise nur 11 private Verpflegsanstalten dieser Art, heißen sie Siechenanstalten oder anders, in denen im ganzen 321 Personen verpflegt werden können. Nur die Bukowina allein ist in dieser Beziehung noch ungünstiger gestellt wie Krain, indem dort nur eine Anstalt besteht, in welcher 14 Personen verpflegt werden.

Alle übrigen Kronländer stehen dagegen in dieser Beziehung viel günstiger da, am günstigsten Niederösterreich, welches 496 solche Anstalten besitzt, in denen 12.958 Personen verpflegt werden. Wenn wir unsere Nachbarländer noch besonders ins Auge fassen, weil die Verhältnisse in denselben mit den unsrigen am besten übereinstimmen, so darf hervorgehoben werden, daß Steiermark 125 Anstalten mit 3667 verpflegten Personen, Kärnten 31 Anstalten mit 913 verpflegten Personen und das Küstenland 29 Anstalten mit 1546 verpflegten Personen besitzt. Sie sehen also, meine Herren, daß auf dem Gebiete der Errichtung von Versorgungsanstalten, Siechenhäusern und derartigen Wohlthätigkeitsanstalten der Thätigkeit des hohen Landtages noch ein weites und fruchtbares Gebiet zur Verfügung steht und daß die Anregung, welche von der Stadtgemeinde Laibach in dieser Richtung gegeben wird, eine vollständig zeitgemäße und wohlbedachte ist und daß es an der Zeit ist, daß wir derselben nach Kräften Rechnung tragen. Wenn wir dabei auch auf die Kostenfrage, beziehungsweise auf die Verpflegungsgebühren Rücksicht nehmen, die in den einzelnen derartigen Verpflegsanstalten und Siechenhäusern per Kopf erwachsen, so erlaube ich mir zu bemerken, daß, während wir in Krain von Seiten des Landes 50 Kreuzer per Kopf und per Tag zu zahlen haben, im Durchschnitte in allen Anstalten der Länder der diesseitigen Reichshälfte nur eine Verpflegstaxe von 39 Kreuzern zu zahlen ist, also eine wesentlich niedrigere Taxe, als wir sie zahlen. Diese Verpflegstaxe beträgt im Maximum überhaupt nur 47 Kreuzer per Kopf unter den ungünstigsten Verhältnissen, steht also überall, selbst beim Maximalansatze, noch immer unter der Taxe, die wir zu entrichten haben und sinkt im Minimum auf 27 Kreuzer, eine Taxe, welche, wenn wir sie nur approximativ erreichen könnten, uns bezüglich der Auslagen, die wir für die Siechen zu zahlen haben, nahezu um die Hälfte entlasten würde.

Nach diesen allgemeinen Bemerkungen möchte ich darauf hinweisen, daß im Finanzausschusse diese Frage der Errichtung von Siechenhäusern, oder ich möchte den Ausdruck gebrauchen, Verpflegsanstalten für Hilfsbedürftige jeder Art eingehend erörtert worden ist und daß nach zwei Richtungen hin Anträge gestellt wurden, welche eine eingehende Prüfung und Erwägung verdienen. Von einer Seite wurde betont, es sei wünschenswert, derartige Institute im Mittelpunkte von mehreren Sanitätsdistricten ins Leben zu rufen; es wurde zum Beispiele gesagt, es würde sich empfehlen, in Rudolfswert ein größeres Institut zu schaffen, welchem die umliegenden fünf oder sechs Sanitätsdistricte beigezogen werden könnten, wodurch der Zweck, die Centrale hier zu entlasten und alle jene Erfolge zu erzielen, welche durch die Entlastung wiederholt in Aussicht gestellt wurden, erreicht würde. Ebenso wurde die Meinung ausgesprochen, daß ein

ähnliches Institut vielleicht in Innerkrain, in Adelsberg, ein anderes an drei oder vier anderen Orten, im ganzen also vier bis fünf derartige Institute ins Leben gerufen werden sollen. Dieser Anschauung gegenüber wurde dann im Finanzausschusse eine zweite Idee vertreten, dahingehend, daß es sich empfehlen würde, in jedem Sanitätsdistricte mit geringen Mitteln ein eigenes derartiges Institut zur Aufnahme der hilfsbedürftigen Kranken und Siechen ins Leben zu rufen, und wurde dafür geltend gemacht, daß es dann möglich wäre, dadurch, daß die Kranken gewissermaßen innerhalb des Verwaltungsgebietes der Gemeinde belassen werden, wesentliche Ersparnisse zu erzielen. Dabei ist auch nicht zu unterschätzen, daß vielleicht eine höhere Aufgabe der Landesvertretung darin zu erblicken wäre, dahin zu wirken, daß der Sinn für Humanität und Wohlthätigkeit in jeder Weise so viel als möglich in der Bevölkerung geweckt werde und daß gerade die Schaffung derartiger Mittelpunkte in den Gemeinden diesen Sinn am besten zu fördern in der Lage wäre. Ueber diese beiden Punkte, hat der Finanzausschuß gedacht, sei es nicht nothwendig, sofort eine Entscheidung zu treffen und er war der Meinung, es werde sich empfehlen, in erster Reihe dem Landesausschusse diese Gesichtspunkte zur Prüfung und zum eingehenden Studium zu empfehlen und denselben zu beauftragen, darüber wohlervogene und auch im Detail ausgearbeitete Vorschläge dem hohen Landtage zu unterbreiten. Speciell aber mit Rücksicht auf die vorliegende Petition der Stadt Laibach ist der Finanzausschuß der Ansicht, daß der Landesausschuß bezüglich des zu errichtenden Central-Siechenhauses sofort im nächsten Sessionsabschnitte einen bestimmten Antrag vorzulegen hätte, und es würde sich nach der Anschauung des Finanzausschusses empfehlen, die Errichtung eines solchen Siechenhauses womöglich mit dem zukünftigen Krankenhause in Verbindung zu bringen, wobei die Meinung ausgesprochen wurde, die auch berechtigt zu sein scheint, daß durch die örtliche Verbindung dieser Anstalten in gewissem Sinne auch eine Ermäßigung der auflaufenden Kosten, speciell der auflaufenden ärztlichen Auslagen, sich ergeben könnte. In diesem Sinne habe ich die Ehre, im Namen des Finanzausschusses dem hohen Hause folgenden Antrag zur Annahme zu empfehlen.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«Die Petition der Stadtgemeinde Laibach vom 11. März d. J. wird dem Landesausschusse mit dem Auftrage abgetreten, die Frage der Errichtung eines Siechenhauses in Laibach, womöglich in der Nähe des zukünftigen Krankenhauses, im Einvernehmen mit der Stadtgemeinde Laibach eingehend zu prüfen und darüber, sowie über die Errichtung von Kranken- und Siechenhäusern im Lande überhaupt, sei es in einzelnen Sanitätsdistricten oder an einem Mittelpunkte mehrerer zu vereinigenden Sanitätsdistricten, dem Landtage in der nächsten Session Bericht zu erstatten, beziehungsweise bestimmte Anträge zu stellen.»

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

Gospod poslanec Hribar se je oglašil k besedi.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Že v poslednjem zasedanji visokega deželnega zbora se je govorilo tukaj in naglašalo od mnogih strani, kako zelo bi bilo želeli, da bi se poleg deželne bolnice v Ljubljani ustanovilo več okrožnih bolnic na Kranjskem, in ko je letos poročal o proračunu bolniškega zaklada isti častiti gospod poročevalec, kateri je danes na poročevalčevi tribuni, povedal nam je na podlagi statističnih izkazov, da se je za javne dobrodelne namene pri nas doslej še primerno malo storilo. Finančni odsek je, posvetovaje se o prošnji magistrata mesta Ljubljanskega za ustanovitev deželne hiralnice v Ljubljani, zopet začel obsirneje baviti se z vprašanjem ustanovitve bolnic na deželi in je prišel do prepričanja, da bi bilo morebiti najbolje in svrhi najprej ugajajoče, če bi se poleg bolnišnice napravile na več krajih tudi hiralnice in bi se po tem takem ti zavodi spremenili v splošne oskrbovalnice. Pri tem pa je treba pomisliti, kdo bode imel skrb za take oskrbovalnice in kdo bode imel doprinaršati k troškom. Vsekako ne dežela sama, ampak tudi dotični zdravstveni okraj in eventuelno dotična občina. Sedaj pa opozarjam na nek nedostatek, ali na neko zapreko, katero bode marsikatero malo in revno občino odvrčala od tega, da ne bode hitela z ustanovljenjem take oskrbovalnice. Gospoda moja! po § 29. domovinskega zakona z dné 3. decembra 1863., drž. zak. št. 105., je vsaka občina, kjer se nahaja oskrbovalnica, primorana, da za bolnike, kateri so zboleli v njenem ozemlju, če so tudi pripadniki drugih občin, skrbi toliko časa, dokler se ne izpuste iz oskrbovalnice brez nevarnosti za njihovo zdravje. V tem oziru ima mestna občina Ljubljanska jako žalostne skušnje. V Ljubljani se je ustanovila hiralnica l. 1881. in od tistega časa se preseljujejo iz deželne bolnice v hiralnico vse osebe, katere iz bolnice niso kot popolnoma ozdravele izpuščene bile. Tako se godi, da pridejo iz deželne bolnice v hiralnico ne samo taki bolniki, kateri so zboleli v Ljubljani, ampak v bolnico pridejo bolniki iz vse dežele, da se tam zdravijo, in kadar so potem toliko ozdraveli, da jih bolnišnično ravnateljstvo izpusti, pridejo v hiralnico, katera jih seveda ravnotako rada sprejme, kakor da bi bili zboleli v Ljubljani. Kadar hiralnica potem predloži račun, mora ga plačati mestna občina Ljubljanska. Ravno tiste razmere bi nastale v Novem mestu, v Postojini in drugod, ako bi se tam ustanovile hiralnice ali splošne oskrbovalnice. Iz vsega okrožja bi se stekali bolniki vánje in nasledek bi bil, da bi končno troške morala za tuje bolnike plačati dotična občina, katera ima morebiti, kakor sem poprej rekel, sama zelo pičle dohodka. Umevno je torej, da si bodo take male in revne občine dobro premislile, predno bodo kaj storile glede okrožnih bolnic in hiralnic, dokler se dotična zakonska določba ne prenaredi v tem smislu, da se varujejo občine prevelikih predplačil, s katerimi je navadno jako sitno, kadar se iztirjujejo. Pred saboj imam izkaz predujemov, kateri so se za pripadnike tujih občin od leta 1882. do leta 1891. izplačali hiralnici od mestne občine Ljubljanske in tu vidim, da so ta predplačila skupaj znasala 24.779 gld. Dotične občine pa so kljub strogemu izterjavanju,

kljubo opominjanju visoke deželne vlade in strogemu postopanju okrajnih glavarstev, katera so šla mestni občini še precej na roke, povrnile le 17.133 gld., tako da ima mestna občina Ljubljanska tirjati še 7346 gld.

Gospoda moja, vprašam se: odkodi pa prihajajo tako velika predplačila? Naravnost odgovorjam, odtodi, da občine, katerim se naznani, da je jeden ali drugi njihovih pripadnikov v Ljubljani v hiralnici in katere se pozivljejo, da naj pošljejo po bolnika, tega ne storé. Imate na deželi semtertja previdne župane, kateri pošljejo, da dotični občini ne nakopljejo prevelikih stroškov, kolikor mogoče hitro po bolnika; večina pa je takih občin, da se ne zmenijo zanj, češ, bode že mestna občina Ljubljanska plačala in da ne pomislijo na nasledke, namreč da one same škodo trpé, ker troški za bolnika, ki se oskrbuje v hiralnici, vedno bolj naraščajo in jih končno mora plačati vender le občina, če ne drugače, eksekucijskim potom. V vsestranskem interesu je torej, da se dotična zakonska določba spremeni v interesu občin, katere imajo oskrbovalnice, ker se obvarujejo prevelikih predplačil — in v interesu malih občin, ker so obvarovane prevelikih povračil, katera nastajajo včasih ravno po lahkomišljenosti dotične občine. V državnem zboru je bil stavljen predlog, da se domovinski zakon z dne 3. decembra leta 1863. reviduje in nadejati se je, da se bode državni zbor kmalu imel baviti s tem predlogom. Čuje se, da bode sprememba taka, da bode večje občine, torej mesta z obrtniškimi in tovarniškimi podjetji, za veliko več pripadnikov morale skrbeti kakor do sedaj. Ker se domovinski zakon namerava premeniti v tem smislu, bilo bi pravično in bi tudi pospeševalo naprave dobrodelnih zavodov v manjših občinah, ako bi se tudi § 29. domovinskega zakona spremenil tako, da bodo občine, v katerih se bodo nahajale hiralnice, odvezane prevelikih predplačil. Popolnoma seveda ne bodo mogle biti odvezane tacih predplačil; kajti kam bi se mogli sicer dejati pripadniki tujih občin, kaj bi bilo storiti z njimi, ako zbolé, ko bi dotična občina vsaj nekaj časa za nje ne skrbela; vender pa bi se vsaj ta čas moral omejiti. § 30. domovinskega zakona pravi, da mora dotična občina, v kateri je pripadnik tuje občine zbolel, takoj naznaniti domovinski občini, da je sprejela bolnika v oskrbo. Le-ta bi seveda morala potem poslati ponj. Mnoge občine se — kakor sem dejal — ne zmenijo za taka naznanila; mnogokrat je pa tudi oskrbništvu hiralnice — posebno ako je privatna — na tem ležeče, da se bolniki kolikor mogoče dolgo pridržé v oskrbi, ker ve, da mu je plačilo gotovo. Če bi se pa zakon v tem smislu preuredil, da je dotična občina, kjer je pripadnik tuje občine zbolel in kjer je prišel bolnik v hiralnico, zavezana zanj plačevati troške samo na primer tri mesece, pa da bi morala nadalje hiralnica sama naravnost od domovinske občine zahtevati plačilo za oskrbovanje; potem bi se občine na deželi kmalu navadile, hitreje pošiljati po svoje bolnike. Da je včasih oskrbništvu samemu — z ozirom na sedanje zakonske določbe — na temu ležeče, da se oskrbovec kolikor mogoče dolgo pridržé v hiralnici, o tem se je navedel v finančnem odseku prav drastičen slučaj. V Ljubljansko hiralnico je prišla osoba, ki je imela nekoliko denarja

prihranjenega ter je živela tam s početka ob svojih troških. Ko je bil pa ta denar porabljen, šlo je oskrbovanje ob troških občine, seveda v prvi vrsti ob troških mestne občine Ljubljanske. Mestna občina Ljubljanska naznanila je dotični domovinski občini ta slučaj ter je zahtevala, naj vzame oskrbovanko iz hiralnice in domovinska občina je res poslala k hiralničnemu oskrbništvu — in sicer dvakrat brezuspešno — svojega odposlanca z zahtevo, naj jej izroči oskrbovanko. Toda tej se je tako dopadalo v hiralnici, da ni hotela iti iz nje in vodstvu je bilo toliko ležeče na tem, da ne pride ob oskrbovalni dohodek, da je ni hotelo izročiti. Vidite, gospoda moja, tako se ravna pri privatnih hiralnicah in bati se je, ako se zakon ne spremeni, da bodo naraščali čedalje večji troški, za katerih pokritje bode dotičnim občinam težko skrbeti. Jaz bodem torej v interesu občin, katere si ustanovijo oskrbovalnice, stavlil resolucijo, katero, prosim, naj visoki deželni zbor blagovoli sprejeti in katera se glasi:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Visoka c. kr. deželna vlada se naprosi, delovati pri visokem c. kr. ministerstvu notranjih zadev na to, da pri predstojećih posvetovanjih o spremembi domovinskega zakona z dne 3. decembra 1863 (drž. zak. št. 105) predloži državnemu zboru tako spremembo §§ 29. in 30., da bodo občine, v katerih se nahajajo dobrodelni zavodi po mogočnosti obvarovane predplačil za bolniško in hiralnično oskrbljevanje tujih občanarjev.»

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Hribarja, naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Gospod poročevalec?

Berichterstatter Excellenz Baron Schwegel:

Ich bin nicht in der Lage, im Namen des Finanzausschusses der vorgebrachten Resolution gegenüber Stellung zu nehmen, es sei mir aber gestattet, meine persönliche Anschauung kurz zu markieren.

Auch ich glaube, daß es dringend nothwendig sei, in dem Heimatsgesetze derartige Aenderungen vorzunehmen, wodurch die Gemeinden von jedem Schaden, der ihnen aus derartigen Vorschüssen erwächst, befreit werden. Die jetzigen Normen haben sich als unzulänglich erwiesen, um die Gemeinden vor diesem Schaden zu bewahren, es ist also eine Maßregel zu suchen, durch welche diese Beschädigung hintanzuhalten wäre. Ob das auf diese Weise, wie es der Herr Antragsteller vorgeschlagen hat, daß nämlich die Gemeinden verpflichtet werden sollten, nur durch drei Monate Vorschüsse zu leisten, oder in anderer Weise zu erreichen sein wird, will ich dahingestellt sein lassen — gegen das Princip aber, daß eine derartige Resolution angenommen werde, möchte ich mich nicht aussprechen; ich werde vielmehr dafür stimmen, nur würde ich mir bezüglich der Berichterstattung,

die darüber von der Landesregierung ans Ministerium geleitet werden wird, zu bemerken erlauben, daß ich glaube, die Resolution des Herrn Antragstellers könnte nach ihrem Wortlaute so mißverstanden werden, als ob jeder Vorbehalt von Seite der Gemeinden zu entfallen hätte (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «Po mogočnosti!») Also, der Herr Antragsteller erklärt selbst, daß diese Vorbehalte nur so viel als möglich beseitigt werden sollen. Ich glaube, daß die Resolution hauptsächlich zu betonen hätte, die Frage der Rückzahlungen sei vollständig in befriedigender Weise zu regeln und in diesem Sinne werde ich für meine Person für die Resolution stimmen.

Deželni glavar:

Bodemo torej glasovali in prosim gospode, kateri pritrdé predlogu finančnega odseka, naj blagovolé ustati. (Obvelja. — Angenommen.)

Sedaj se bode še glasovalo o predlogu gospoda poslanca Hribarja, in prosim gospode, ki pritrdé temu predlogu, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k daljni točki, to je:

10. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji bivšega učitelja in organista Jožefa Kravs za zvišanje miloščine.

10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des gewesenen Lehrers und Organisten Josef Kravs um Erhöhung seiner Gnadengabe.

Poročevalec Višnikar:

Visoki zbor! Bivši učitelj in organist Jožef Kravs prosi, da bi se mu miloščina letnih 60 gld. povišala na 120 gld. Učitelj Jožef Kravs je rojen leta 1810. in je torej sedaj v 82. letu. Služil je kot učitelj na deklški šoli v Novem Mestu, in sicer 38 let, do leta 1868., potem pa 21 let kot organist, in sicer kakor je razvidno iz spričeval, jako pohvalno. Ko je l. 1868. moral odložiti učiteljsko službo zaradi bolezni na očeh, učitelji še niso imeli pravico do pokojnine in šel je v pokoj brez penzije. Pozneje je opravljal 21 let službo organista, namreč do leta 1889., leta 1876. pa se mu je dovolila miloščina 60 gld. On prosi, da se mu ista zviša na 120 gld., ker nima nobenega premoženja. Jedino podpora je dobival od svojega sina dr. Adalberta Kravs, kateri pa je bil, kakor je znano, kot okrajni sodnik v Škofji Loki ubit.

Finančni odsek je prišel do sklepa, da predlaga:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Bivšemu učitelju in organistu Jožefu Kravs u Novem Mestu se dovoljuje, da se njegova miloščina 60 gld. zviša na 120 gld. na leto na račun učiteljskega pokojninskega zaklada.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, ki pritrdé temu predlogu, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k daljni točki, to je:

11. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji okrožnega zdravnika dr. Antona Arkota za spregled prekoračene normalne starosti.

11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Dr. Anton Arko um Nachsicht des überschrittenen Normalalters.

Poročevalec Višnikar:

Poročati mi je dalje o prošnji okrožnega zdravnika dr. Antona Arkota. Dr. Arko je bil imenovan okrožnim zdravnikom 26. decembra l. 1889., in sicer za Škofjeloško zdravstveno okrožje, toda s pridržkom, da mu visoki deželni zbor pregleda že takrat prekoračeno normalno starost. Prositelj je bil tri leta sekundarij na tukajšnji deželni bolnici in pozneje 13 let kot ranocelnik in tri leta kot okrožni zdravnik v Škofji Loki, tako da je faktično ves čas v deželni službi. Dokazal je sposobnost, ki se zahteva od okrožnih zdravnikov in ker se drug prosilec ni oglasil, podelila se je njemu služba.

V imenu finančnega odseka nasvetujem:

• Visoki deželni zbor naj sklene:

«Z dekretom 16. decembra 1889, št. 9572, stalnim okrožnim zdravnikom za Škofjeloško zdravstveno okrožje imenovanemu dr. Antonu Arko se pregleda prekoračena normalna starost.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, prosim gospode, ki pritrdé temu predlogu, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k daljni točki, to je:

12. Ustno poročilo finančnega odseka glede deželne podpore za morske toplice v Gradu.

12. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Unterstützung des Seehospizes in Grado aus Landesmitteln.

Berichterstatter Excellenz Baron Schwegel:

Die hohe Landesregierung hat den Landesausschuß auf das Seehospiz zu Grado, welches vor wenigen Jahren errichtet worden ist und seit dessen Bestande bezüglich der Heilung der dort behandelten scrophulösen Kinder außerordentlich günstige Resultate aufzuweisen hat, aufmerksam gemacht und demselben nahegelegt, sich vom Lande aus an diesem Seehospiz in der Weise zu betheiligen, daß ein oder mehrere Stiftplätze für Kinder geschaffen und durch Bezahlung eines Pauschalbetrages von jährlich 200 fl. per Kopf Stellen creirt werden, welche für derartige vom Landesausschuße zu entsendende Kinder bestimmt sein sollen. Die Frage der Benützung des Seehospizes in Grado ist vom Sanitätsrath in Laibach eingehend geprüft worden und der Sanitätsrath hat sich einstimmig dahin ausgesprochen, daß Geldmittel in einem solchen Betrage vom hohen Landtage zu erwirken wären, welcher für mindestens 20 Stiftplätze ausreichen würde. Dies könnte in der Weise geschehen, daß der Anstalt für jedes Kind zur Bestreitung der Kosten der Verpflegung und Behandlung während einer 50tägigen Cur ein Pauschalbetrag von 50 fl. oder zu diesem Zwecke ein Capitalsbetrag von 200 fl. für jeden stiftmäßig gesicherten Platz gezahlt werde. Wenn wir die Bezahlung von 50 fl. zur Grundlage nehmen, so würde dies allerdings sofort eine größere Ausgabe verursachen. Der Landesausschuß, welcher den Beschluß des Landes-sanitätsrathes an den hohen Landtag geleitet hat, hat sich dem Finanzausschuße gegenüber dahin ausgesprochen, daß es sich empfehlen würde, vorläufig für das laufende Jahr den Betrag von 100 fl. aus Landesmitteln zu bewilligen, welcher dazu dienen soll, versuchsweise zwei Kinder nach Grado zu entsenden und auf Grundlage der gewonnenen Erfahrungen und der Bedürfnisse, die sich dabei herausstellen würden, weitere Anträge vorzubereiten und in dem nächsten Sessionsabschnitte vorzulegen. Unter voller Würdigung des Nutzens, welchen das Seehospiz in Grado für die Behandlung kranker Kinder gewährt und, indem anerkannt wird, daß es wünschenswert sei, sich an dem Seehospize in Grado durch eine Unterstützung seitens des Landes in ausgiebiger Weise, soweit es die Mittel erlauben, zu betheiligen, hat sich doch der Finanzausschuß für das laufende Jahr zu keiner höheren Unterstützung, als der vom Landesausschuße in Aussicht genommenen zu entschließen vermocht, und ich bin demnach vom Finanzausschuße beauftragt, folgenden Antrag zu stellen:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«Dem Landesausschuße wird aus den Mitteln des Landesfondes für das Jahr 1892 ein Credit von 100 fl. für die Unterbringung armer kranker Kinder im Seehospiz „Erzherzogin Stefanie“ in Grado bewilliget.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec dr. Tavčar se je oglasil k besedi.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Ne bodem govoril proti predlogu finančnega odseka, ampak usojal si bodem staviti kratko resolucijo. K tej resoluciji dala mi je povod neka prošnja ljubljanskega uradnika, v kateri se naglašja, da je cesaričina Štefanija napravila nekoliko ustanov za škrofulozne otroke v morskimi toplicah v Gradežu in da se mesta oddajajo za Gradec, Dunaj in druga mesta, da pa Ljubljana še ni dobila tacega mesta. Nisem informovan in le ustrezam dotični prošnji, katera je danes prišla do mene.

Resolucija se glasi:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«Deželnemu odboru se naroča, da bi — če mogoče — tudi za Ljubljano izposloval kako mesto ustanove, kojo je za škrofulozne otroke napravila Njena visokost cesaričina Štefanija.»

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki podpirajo predlog gospoda poslanca dr. Tavčarja, naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Gospod poročevalec?

Berichterstatter Excellenz Baron Schwegel:

Rein.

Deželni glavar:

Ako ne, prestopimo na glasovanje, in prosim gospode, ki pritrdijo predlogu finančnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k 13. točki, to je:

13. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani za podporo v povzdigo reje govedi.

13. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der k. k. kranjschen Landwirtschaftsgesellschaft in Laibach um Subvention zum Zwecke der Hebung der Rindviehzucht.

Poročevalec Kersnik:

Visoki zbor! Glavni odbor kmetijske družbe se je obrnil l. 1890. v očigled pričakovani večji potrebi plemenih bikov zaradi novega deželnega zakona, zadevajočega povzdigo živinoreje, — do visoke zbornice, da mu slavnoista z deželno podporo omogoči ustanoviti pepinjeno, katere naloga bi bila vzrejati in vzgajati plemene bike in jih oddajati posameznim občinam po primerno nizki ceni, in sicer zlasti od onih pasem, kojih

visoka cena zabranjuje njih importovanje. Visoki deželni zbor ni ugodil družbeni prošnji, pač pa je dovolil za leto 1891. 4000 gld. podpore za živinorejo z določbo, da deželni odbor dogovorno s kmetijsko družbo porabi to podporo za nakup in razdelitev bikov plemenjakov.

Letos je prišel glavni odbor kmetijske družbe z jednako prošnjo do visokega zbora, ob enem pa opozarja na nekatere nedostatke, ki so se pokazali lansko leto pri razdelitvi bikov, in pravi, da bi se ti nedostatki odpravili na ta način, da se prepusté kmetijski družbi sami določila glede nakupovanja in oddajanja bikov plemenjakov. Uzroki, katere navaja glavni odbor, so večinoma tehničnega značaja: prvič težava pri razdelitvi, potem pa je najbolj tehtni uzrok, na kateri se opozarja, da je ravno gledé bikov, kateri so bili kupleni od deželnega odbora, nadzorovanje jako težavno, ker se pri tem ne ravna po določilih poljedelskega ministerstva, po katerih pa ima postopati kmetijska družba. Finančni odsek se je temeljito pečal z vsemi temi pomisleki, pa naposled z večino glasov prišel do sklepa, da v očigled silni in veliki potrebi gledé plemenjskih bikov priporoča, naj visoki deželni zbor sicer dovolji zopet ono svoto, kakor lansko leto, namreč 4000 gld., da naj se pa ne ozira na pomisleke, katere je navedla letos kmetijska družba glede oddajanja, temveč da ostane pri sklepih lanskega leta, namreč, da ima deželni odbor oddajati bika plemenjake dogovorno s kmetijsko družbo.

Predlog se torej glasi:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«V prospeh kmetijstva dovoli se za l. 1892. iz deželnega zaklada podpora 4000 gld. vzlasti za nakup bikov plemenjakov, katere je oddajati dogovorno z glavnim odborom c. kr. kmetijske družbe občinam po primerno znižani ceni.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Murnik ima besedo.

Poslanec ces. svétnik Murnik:

Visoki zbor! Čutim se dolžnega nekoliko utemeljiti prošnjo c. kr. kmetijske družbe, katera prosi, naj bi se nekako predručilo oddajanje bikov plemenjakov in to zaradi tega, ker se je glavni odbor prepričal, da se to vendar le ne more tako izvrševati, kakor se sploh želi in da bi bilo bolje, ako bi se delitev bikov jednako vršila. Visoki deželni zbor je lanskega leta sklenil, da naj se biki plemenjaki oddajajo dogovorno z glavnim odborom c. kr. kmetijske družbe občinam po primerno znižani ceni. Sklep, kakor se tukaj glasi, je jako lep, ako bi se le mogel tako izvršiti. Ali skušnja zadnjega leta pa kaže, da se stvar ni mogla tako izvršiti, kakor je tukaj bilo skleneno. Dobro bi pa bilo, ko bi bilo vender-le vse v jedni in isti roki zaradi tega posebnost, ker namera zakona z dné 11. avgusta l. 1890. in gotovo tudi namera visokega deželnega zbora ni ta,

da se biki samo oddajajo in da se potem težko kdo še zmeni zanje. Ako se ravna tako s to podporo, kakor se je lani ravnalo, zgodi se lahko, da oni, ki je dobil bika, ga zopet proda in se potem ne vé, da je prodan, zakaj komisije, o katerih govori prej citirani deželni zakon, nimajo namena in naloge, nadzorovati, ali se biki tako vzdržujejo, kakor zakon zahteva in kakor se more sploh zahtevati, dase porabi podpora v istini za to, v kar je bila namenjena. To je vodilo glavni odbor c. kr. kmetijske družbe, v kateri sedi pet častitih gospodov deželnih poslancev, da se je posebno na poudarjanje nekaterih deželnih poslancev prošnja ravno tako sestavila, kakor je naznanil častiti gospod poročevalec. Meni je le na tem ležeče, da se podpora tako porabi, kakor jo gre porabiti. Tukaj se ne sme iti za nobeno drugo stvar, nego da se podpora v istini porabi v povzdigo govedoreje. Da se pa to more zgoditi, bi se moral način oddajanja bikov plemenjakov nekoliko predručiti. Kmetijska družba je poljedelskemu ministerstvu predložila pogoje, po katerih naj bi se iz njene podpore nakupljeni biki oddajali, in ministerstvo jim je pritrdilo. Ker morda častitim gospodom poslancem, vsaj vsem niso znani ti pogoji in ker je važno, da se jih pozna, prosim prečistitega gospoda deželnega glavarja za dovoljenje, da smem prečitati dotične pogoje iz zaveznega pisma, katero mora vsak podpisati, kdor dobi bika, in od katerega dobi tudi prepis, da vé, kaj je podpisal. Ti pogoji se glasé:

(bere: — fíešt:)

«Zavezno pismo.

Podpisanec

sem prejel danes od c. kr. kmetijske družbe kranjske bika plemena za polovico kupne cene, in sicer proti temu, da se pravomočno zavežem s pričujočim pismom, držati se nastopnih pogojev:

1.) Bika rediti dve leti za pleme ter žnjim ravnati po propisih umne živinoreje.

2.) Pred pretekom dveletne dobe bika nikomur ne oddati, ne prodati brez dovoljenja c. kr. kmetijske družbe kranjske. Ako zgubim sposobnost, svoje premoženje oskrbovati, oziroma ako se mi celo premoženje ali le njega deli eksekutivno prodadó, pripoznam družbi pravico z bikom tako razpolagati za časa te dveletne dobe, da bik ostane kot plemenjak v deželi.

3.) Ako sem primoran prodati ali oddati bika pred pretekom dveletne dobe iz kateregakol uzroka, in sicer z dovoljenjem družbe, povrniti ji za vsak mesec, ki manjka do dveh let, po 5 gld. Izrecno pripoznam tudi veljavo tega pogoja v slučaju, če je bik postal nesposoben za pleme zaradi presilne porabe, če je postal prehud zaradi brezumnega ravnanja ali če je postal predebel, težak ali len, ker se mu ni dalo dovelj pregiba na prostem.

4.) Ako prodam bika iz kateregakol uzroka pred pretekom dveletne dobe, in sicer brez dovoljenja družbe, doplačati družbi ono vsoto, kolikor je bik družbo več stal nego sem jaz zanj dal.

5.) Ako mi pogine bik, zavežem se to precej družbi naznaniti ter ima v tem slučaju točka 3. tega

pisma veljavo, ako sem bil kriv pogina bikovega in če sem zamudil pravočasno poiskati prave živinozdravniške pomoči.»

Te pogoje je glavni odbor c. kr. kmetijske družbe naznanil tudi slavnemu deželnemu odboru, in ta je priznal, da je pravilno, da se tako ravna, ter sklenil, da bode tudi za polovico nakupne cene oddajal bike. Ali od zaveznega pisma pri oddaji bikov, nakuplenih iz deželne podpore, ni govora, temveč zapiše se le nek zapisnik, da je ta ali oni bika prejel, da bi se mu pa stvar natanko razložila, ali da bi posebno zavezno pismo moral podpisati, o tem ni govora. Jaz govorim le o tem, kar je bilo.

Dalje je pa tudi treba, da tisti, ki te bike oddaja, ve, kje da so, in da jih ima v pregledu. To je le takrat in najbolj mogoče, ako je vse v jedni in isti roki. Le tedaj je mogoče paziti, ali se dotični posestnik bika ravna po zaveznem pismu ali ne, deželnemu odboru pa to nadzorovanje po mojem mnenji ni lahko zvrševati, kajti kdo bode to zvrševal? To vprašanje je za me nekaka zagonetka. S tem seveda nikakor nočem nobenega dolžiti in nimam v mislih ne te, ne one osebe, temveč meni gre, kakor sem rekel, le za stvar samo.

Z ozirom na vse to prosim, da visoki deželni zbor, ako najde, da so moji nazori pravi, pritrdi sledečemu predlogu:

Visoki deželni zbor naj sklene:

«I. Dovoljuje se za nakup bikov plemenjakov c. kr. kmetijski družbi kranjski 4000 gld. iz deželnega zaklada, katere ima oddati dogovorno z deželnim odborom pod istimi pogoji, kateri so od c. kr. poljedelskega ministerstva potrjeni za bike, nakuplene iz državne podpore.»

Ako bi pa častiti gospodje poslanci mislili, da ta predlog ne ugaja stvari, kakor si jo oni mislijo, prosil bi pa, da se vsaj nasvet častitega gospoda poročevalca nekoliko predrugači.

Po mojem mnenji naj bi se drugi oddelek odsekovega predloga glasil takole:

«katere je oddajati pod onimi pogoji, kateri so od c. kr. poljedelskega ministerstva potrjeni za bike, nakuplene iz državne podpore.»

Izostale bi tu besede: «dogovorno z glavnim odborom c. kr. kmetijske družbe.»

Ako visoki deželni zbor pritrdi temu predlogu, potem bi deželni odbor sam imel vso stvar v roki, in bi bil tudi sam odgovoren, med tem ko bi bila po nasvetu častitega gospoda poročevalca oba faktorja, deželni odbor in glavni odbor c. kr. kmetijske družbe jednako odgovorna. Ako se bode deželni odbor potem obrnil do kmetijske družbe, mu bode ta vselej rada in in naglo odgovorila in izrekla svoje mnenje, na vsak način pa bi prosil, da se besede: «deželni odbor dogovorno z glavnim odborom c. kr. kmetijske družbe,» izpusté.

Družega nimam ničesar dostaviti, ker menim, da se vsa stvar bolj ali manj sama zagovarja.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Murnik je stavil dva spreminjalna predloga. Prosim gospode, ki podpirajo prvi predlog, naj blagovolé obsedeti.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt.

Prosim še gospode, ki podpirajo drugi predlog, naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Oba predloga sta zadostno podprta in sta torej v debati.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Als in der Sitzung vom 22. November 1890 dieser Gegenstand zum letztenmale im hohen Landtage zur Verhandlung kam und der gleiche Antrag zur Annahme gelangte, welcher vom Herrn Berichterstatter jetzt in Vorschlag gebracht worden ist, erhob sich gegen den Antrag und dessen Annahme keinerlei Einwendung. Heute wird gegenüber dem Finanzausschusse, welcher beantragt, in der gleichen Weise diese Angelegenheit zu regeln wie vor 2 Jahren, ein Gegenantrag gestellt, dahingehend, daß beschlossen werden möge, der Betrag von 4000 fl. sei der Landwirtschaftsgesellschaft auszuführen, welche das Geld zu denselben Zwecken, für welche der Landesauschuß bisher es verwendete, nämlich zum Ankauf von Zuchtstieren, zu benützen hätte. Worin liegt nun der Unterschied zwischen dem Beschlusse vor 2 Jahren und den Anträgen, die im Widerspruche mit dem Antrage des Finanzausschusses jetzt gestellt werden? Der Unterschied liegt darin, daß nach dem Beschlusse vor 2 Jahren und nach dem gegenwärtigen Antrage des Finanzausschusses diese Angelegenheit durch den Landesauschuß im Einvernehmen mit der Landwirtschaftsgesellschaft zu besorgen wäre, während nach dem Antrage des Herrn Berichters diese Angelegenheit in Zukunft ausschließlich durch die Landwirtschaftsgesellschaft besorgt werden soll. Es ist darauf hingewiesen worden, daß sich in der Verwendung des Betrages von 4000 fl. durch den Landesauschuß Uebelstände herausgestellt haben, die aber im Detail nicht näher bezeichnet wurden, mit Ausnahme eines einzigen, nämlich des Umstandes, daß gesagt wurde, der Landesauschuß habe die nothwendigen Bestätigungen über den Empfang und die Verpflichtungen seitens derjenigen, welche die Zuchtstiere übernahmen, nicht in derselben Form gefordert, wie die Landwirtschaftsgesellschaft im Auftrage der Regierung ähnliche Erklärungen zu fordern verpflichtet ist. Andere bestimmte Uebelstände sind hier, wie gesagt, nicht zur Sprache gebracht worden; ich erlaube mir aber darauf hinzuweisen, daß dieser Gegenstand im Finanzausschusse eingehend besprochen worden ist und daß wir dort von Seite des Vertreters des Landesauschusses die Erklärung gehört haben, es habe sich kein nennenswerter Uebelstand bei Durchführung dieser Maßregel ergeben. Diese Erklärung hat der in der Sitzung anwesende Herr Landeshauptmann abgegeben (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Ah so!»), und ich betrachte diese Erklärung als vollkommen ausreichend zur Beurtheilung der Frage, weil derselben keine andere Anschauung entgegentrat, als die Darlegungen

des Herrn Präsidenten der Landwirtschaftsgesellschaft. (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Ist ja auch competent!»). Ich möchte dies besonders betonen, weil nach meiner Ansicht eine gewisse Unzukömmlichkeit darin gelegen ist, daß der Vertreter einer Gesellschaft, welche mit einer Petition an den hohen Landtag sich wendet und der zugleich Mitglied des Landesauschusses ist, es für angezeigt erachtete, an der Berathung und Beschlußfassung über einen solchen Gegenstand theilzunehmen. Nach meiner Auffassung ist dies nicht ganz correct, und ich glaube, daß, wenn eine derartige Petition eingebracht wird, in einem solchen Falle dieser Vertreter der Gesellschaft taktvoller handeln würde, wenn er an der Berathung und Beschlußfassung über diesen Gegenstand sich nicht betheiligen würde, wobei ich aber durchaus nicht beabsichtige, ihm irgend einen persönlichen Vorwurf in der Sache selbst zu machen; nur bezüglich der Form erscheint es mir rathsam, daß diese beobachtet werden sollte. Was aber die Sache weiter anlangt, so scheint mir der Antrag, der gestellt wurde, geeignet, ein gewisses Mißtrauen gegen den Landesauschuß, dessen Mitglied der Antragsteller selbst ist, auszusprechen, und dazu liegt kein Anlaß vor, mir wenigstens ist kein solcher bekannt. Ebenso wie gegen den Landesauschuß ein Mißtrauen nicht ausgesprochen werden kann, liegt auch für die Landwirtschaftsgesellschaft kein Grund vor, gegen die Verwendung der Subvention in der bisherigen Art Einwendungen zu erheben. Eine solche Einwendung erblicke ich aber in dem Eventualantrage nach der Richtung, daß durch diesen Eventualantrag bezweckt wird, diejenige Bestimmung zu eliminieren, welche dem Landesauschusse die Verpflichtung auferlegt, im Einvernehmen mit der Landwirtschaftsgesellschaft vorzugehen. Ich glaube, die Landwirtschaftsgesellschaft wird in keinem Momente — und deren Präsident hat es ausdrücklich erklärt — anstehen, in dieser Angelegenheit ebenso wie bisher mitzuwirken, so oft der Landesauschuß es verlangen wird. Als wir in der letzten Session den Beschluß faßten, daß der Landesauschuß auch seinerseits mit einer derartigen Vertheilung von Zuchtstieren vorzugehen hätte, wie die Landwirtschaftsgesellschaft mit jenen des Staates, schwebte uns die Nothwendigkeit eines Einverständnisses mit der Landwirtschaftsgesellschaft zum Zwecke eines gleichmäßigen Vorgehens deshalb vor Augen, um alle Landestheile entsprechend zu berücksichtigen. Ich würde also glauben, daß es nicht rathsam wäre, diese Bestimmung zu eliminieren und daß der gestellte Eventualantrag dem Zwecke, den wir erreichen wollen, nicht entspricht. Aber, meine Herren, auch eine andere Seite der Frage ist, glaube ich, im Auge zu behalten, eine Frage, die wichtiger ist, als alle anderen Argumente, die ich bis jetzt anzuführen mir erlaubt habe, nämlich die Stellung, welche der Landesauschuß in dieser Frage einnimmt und die Frage, ob es angezeigt und wünschenswert sei, den Landesauschuß der Functionen zu entkleiden, mit welchen wir ihn im Interesse des Landes betraut haben. Um was handelt es sich denn? Der Landesauschuß hat die Pflicht, den Gemeinden, die ja unter seiner Leitung stehen, Zuchtstiere zukommen zu lassen, und wer ist nun besser in der Lage den Verkehr mit den Gemeinden in zweckmäßiger Weise zu vermitteln, als der Landesauschuß? Die Gemeinden sind ja seine Organe, und ich glaube, es wäre eine unzumuthige Einrichtung, wenn die leitende Behörde der Gemeinden sich

einer Thätigkeit ent schlagen würde, die eminent in ihren Wirkungskreis fällt. Der Landesauschuß hat die Gesuche der Gemeinden entgegenzunehmen, er ist in der Lage, die Bedürfnisse der Gemeinden richtig zu beurtheilen und in diesem Falle, glaube ich, würden wir einen Fehlgriß thun, wenn wir ihn dieser seiner Pflicht entbinden und diese Aufgabe einer Gesellschaft übertragen würden. Wir würden aber auch nicht im Interesse der Stellung des Landesauschusses handeln. Abgesehen von dem Mißtrauen, welches wir ihm durch die Annahme des Antrages des unmittelbaren Herrn Vorredners ertheilen würden, würden wir dessen Einfluß und Autorität auch in der Richtung schädigen, daß den Gemeinden, welche vom Landesauschusse mit Zuchtstieren theilt werden, auf solche Weise die Kenntnis bald abhanden käme, aus welcher Quelle diese Unterstützung stammt (poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «So dumm ist unser Bauer nicht!»), die Gemeinden hätten bald nicht mehr das richtige Verständnis, ob sie der Landesauschuß, beziehungsweise das Land unterstützt oder die Landwirtschaftsgesellschaft. Es ist nicht zu vermeiden, daß die Unterstützungen, welche die Regierung gewährt und durch die Landwirtschaftsgesellschaft vertheilen läßt, mit den Unterstützungen des Landes vermengt werden und daß die höhere Stellung, welche der Staat einnimmt, den Wert unserer Mitwirkung vielleicht wesentlich herabsetzen könnte.

Aus diesem Grunde, und weil ich glaube, daß wir nicht nur keinen Anlaß haben, dem Landesauschusse wegen seiner Thätigkeit in dieser Angelegenheit ein Mißtrauensvotum zu ertheilen, und weil wir es als unsere Pflicht ansehen müssen, die Autorität des Landesauschusses, der unser Vertreter ist, zu heben und zu stärken, empfiehlt es sich unbedingt, den Beschluß festzuhalten, sowie er vor zwei Jahren gefaßt wurde und wie er jetzt durch den Finanzauschuß empfohlen wird.

Bezüglich des einzigen durchaus ernstesten Einwandes, der gegen die Action des Landesauschusses erhoben wurde, daß er nämlich von Seite derjenigen, welche Zuchtstiere erhalten, nicht die nothwendigen Erklärungen verlangt, möchte ich mir die Bemerkung erlauben, daß wir die zuversichtliche Erwartung hegen, der Landesauschuß werde, wenn er sich in dieser Hinsicht irgend eine Unterlassung hat zuschulden kommen lassen, diese Unzukömmlichkeit sofort abstellen und namens des Landes gerade so Erklärungen verlangen, wie die Landwirtschaftsgesellschaft namens der Staatsregierung es thut. Das zweite Bedenken, welches angedeutet, aber nicht präcisirt wurde, bezieht sich auf die auszuübende Aufsicht. In dieser Beziehung glaube ich, daß der Vorwurf nicht gerechtfertigt ist. Ich bin übrigens über die praktischen Wirkungen unseres früheren Beschlusses und von den durch den Landesauschuß getroffenen Verfügungen nicht genügend informirt und kann also über die Thatfachen, die vorgefallen sein sollen, nicht sprechen, glaube aber, daß niemand besser informirt und leichter in der Lage ist, die Zuthellungen, die den Gemeinden gemacht werden, in Evidenz zu erhalten, als der Landesauschuß selbst, dem diese Gemeinden — ich wiederhole es — unterstehen. Und wenn es sich darum handelt, daß diese Zuchtstiere öfter besichtigt werden müssen, daß man sich überzeugen muß, ob die Gemeinden ihren Verpflichtungen nachkommen, dann wird dieser Moment eintreten, auf den ich

früher hingewiesen habe, wo vielleicht die Unterstützung der Landwirtschaftsgesellschaft in Anspruch zu nehmen sein und dem Landesausschusse gewiss auch nicht fehlen wird. Wenn die Landwirtschaftsgesellschaft durch ihre Commissionen dieses Aufsichtsrecht für den Staat ausüben wird, dann wird sie, darüber hege ich keinen Zweifel, jeden Tag bereit sein, auch dem Lande dieselben Dienste zu erweisen, wie dem Staate. Dieses Bedenken wegen der Aufsicht ist also nicht gerechtfertigt.

Aus allen diesen Gründen möchte ich den Schluss ziehen, daß die Anträge des Finanzausschusses vollständig gerechtfertigt und begründet sind durch die Darlegungen, die wir über diesen Gegenstand im Finanzausschusse gehört haben; es liegt nicht der geringste Grund vor, aus diesem Anlasse gegenüber der Action des Landesausschusses ein Mißtrauen auszusprechen, weshalb ich mit Beruhigung für den Antrag des Finanzausschusses stimmen werde.

Deželni glavar:

Vidim, da gre tu za neko pomoto, kajti to ni res, da je deželni odbor oddajal bike brezpogojno.

Iz poročila v marginalni št. 24., § 3. je razvidno, da je deželni odbor razglasil vsem občinam, kako se bodo oddajali biki in pod katerimi pogoji. Pogoji so ravno tisti, kakor veljajo gledé bikov, ki se nakupijo iz podpore poljedelskega ministerstva. Ne vidim torej povoda, da se predbaciva deželnemu odboru, da ni dal podpisati reverza. Kdor se hoče prepričati, vidi lahko v registraturi deželnega odbora, da so tisti, katerim so bili biki oddani, podpisali ravno take pogoje, kakor veljajo za bike, nakuplene iz državne subvencije.

K besedi se je oglasil gospod poslanec Pakiž.

Poslanec Pakiž:

Visoka zbornica! Prepričan sem, da je vsem častitim gospodom poslancem znano, da je glavni vir dohodkov pri kmetijstvu v naši deželi ravno živinoreja.

Ne čudim se sicer temu, da se je slavni finančni odsek izrekel za podporo v povzdigo živinoreje le v enakem znesku, kakor lansko leto, kajti res je, da od vseh strani se prosi za podpore in res je, da jih tudi jako veliko davoljujemo. Jaz sam sem bil večinoma tudi zato, da so se dovoljevale zlasti takrat, če je šlo za kako podporo v prid in povzdigo kmetijstva, ker vem, da je treba izdatne pomoči, če hočemo doseči, da se kmetijstvo v naši deželi v resnici povzdigne.

Zakon o povzdigi reje goveje živine, kateri je že toliko časa veljaven, je v obče koristen, ali žalibog je izvrševanje tega zakona jako težko, težko posebno onim občinam, katere nimajo na razpolaganje potrebnih denarnih sredstev. Ni moj namen, govoriti na dolgo in široko o teh stvareh, ker vem, da so znane vsem gospodom poslancem od prvega do zadnjega, dovoljeno pa mi bodi, da gledé prošnje c. kr. kmetijske družbe izrečem neko pohlevno prošnjo. Prosim Vas, častita gospoda, ne imejmo pri vsaki stvari, katera s politiko v nikaki zvezi ni, političnih namenov (Odobranje na levi. — Beifall links. Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Politici biki!» — Veselost. — Heiterkeit.) Jaz jih gotovo nimam, meni gotovo ni na sreci

noben političen namen, pač mi je na sreci gospodarstveni napredek naše dežele, prospeh in povzdiga našega kmetijstva.

Poglavitni dohodek izvira našemu prebivalstvu iz živinoreje, zato je pa je tudi dolžnost nas vseh, podpirati in pospeševati kolikor mogoče to stroko kmetijstva ter skrbeti za njen razvoj. Zaradi tega sem prepričan, da bode visoki deželni zbor blagovolil pritrditi nasvetu, katerega bi si usojal staviti in kateri sega le nekoliko dalje nego predlog častitega gospoda poročevalca. Predlagam namreč, naj se podpora v povzdigo živinoreje, katero nasvetuje finančni odsek v znesku 4000 gld., poviša za 2000 gld. in dovoli torej 6000 gld. v ta namen.

Obžalujem, da je odsoten jeden ožjih mojih tovarišev, ki je bil tudi namenjen govoriti o tej stvari, izrekam pa trdno nado, da bode visoka zbornica izvolila pritrditi mojemu nasvetu.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Pakiž nasvetuje, da se v povzdigo živinoreje dovoli podpora 6000 gld. mesto 4000 gld., kakor predlaga finančni odsek. Prosim častite gospode poslance, ki podpirajo ta predlog, naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in pride torej v razgovor.

K besedi se je oglasil gospod poslanec dr. Tavčar.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Z govorom neposrednega gospoda predgovornika se ne bodem bavit; pač pa moram gospodu poslancu Pakižu zahvalo izreči, da me je mož napeljal na neko stezo, na kateri se poprej nisem nahajal. Ako vzamem v pretres govora častitih gospodov poslancev Murnika in njega ekscelencije barona Schwegelna, potem se ni omenjalo ničesar, da bi šlo tu za kako politično stvar. Če pa je gospod poslanec Pakiž naglašal, da naj se politika tukaj pusti pri miru, zdi se mi, da je nekoliko preveč spregovoril in da je nam nekaj povedal iz za kulis, kar bi bil moral zamolčati. Tega pa mu učitelji njegovi niso zadosti zabičali v glavo! Tudi meni se sedaj vidi, da se z biki uganja neka politika. Kakor rečem, zahvaljujem se gospodu predgovorniku, da mi je to zadevo pojasnil in razobelodanil. Kar se tiče govora njega ekscelencije gospoda barona Schwegelna, izrekam najprej tudi temu gospodu predgovorniku zahvalo, da nam je o stvari dal nekoliko več pojasnil nego častiti gospod poročevalec, čegar poročilo je bilo prav kratko. Tako kratko, da ni bilo iz njega ničesar poizvedeti o tisti dolgotrajni debati, katera se je baje vršila v finančnem odseku, kakor je povedal gospod baron Schwegel. Povedala nam je njega ekscelencija, da je bil spiritus agens pri odsekovem sklepanji prečastiti gospod deželni glavar sam, ki je bil prišel v finančni odsek in da je na podlagi njegovih informacij finančni odsek prišel do sklepa, ki se je danes predložil visoki zbornici po častitem gospodu poročevalcu. Kaj je na-

potilo gospoda deželnega glavarja, da se je umešal v razprave finančnega odseka, mi sicer ni znano, nečem pa govoriti o tem, da bi se to njegovo postopanje morebiti dalo tolmačiti tako, da je gospod deželni glavar s tistimi biki hotel napraviti nekak »dispositionsfond« za se in za deželni odbor.

Deželni glavar:

Prosim gospoda govornika, da ne govori na tak način. Deželni glavar ima po opravičnem redu pravico, udeležiti se vsake odsekovne seje.

Poslanec dr. Tavčar:

Sem že končal ta kapitel. Sedaj preidem na neko drugo stvar, katero je omenila njega ekscelencija v svojem govoru, in o kateri ne morem molčati. Gospod vodja nemške stranke se je nasproti prvemu gospodu predgovorniku v tej debati postavil na jako čudno stališče. Govoril je o taktu in hotel je omenjenega govornika poučiti, kako bi bil imel postopati, da bi bil taktično postopal. To vse pa se je zgodilo na tak način, da je na me napravilo skorej vtis, kakor da bi bil govoril učitelj nasproti svojemu učencu. Jaz mislim, da dotične besede nikakor niso bile umestne, in bi, ako bi bile veljale meni, odločno protestoval proti takemu pouku. Sicer pa mislim in pričakujem, da bo dotični gospod poslanec njega ekscelencijo sam primerno zavrnil ter mu dokazal, da ima toliko dobre nature v sebi, da sam ve, kaj je taktično in da mu v tem oziru ni treba nobenega pouka. Moje mnenje je to, da sme vsak poslanec, če je prepričan, da je ta ali ona zadeva dobra in koristna, zastopati to zadevo v odseku in tukaj v zbornici. Kolikokrat se zgodi, da mi vlagamo prošnje ter se potem zanje interesujemo, če vemo, da so utemeljene. Da bi se pa dotičnemu poslancu smela očitati netaktnost, če je navzoč in se udeleži razprave in glasovanja, tega menda vendar nihče ne bo trdil in torej menim, da pouk, katerega je dala njega ekscelencija gospod baron Schwegel prečistitemu gospodu načelniku finančnega odseka, nikakor ni bil na pravem mestu.

Kar se tiče stvari same, dejal je gospod baron Schwegel, da je visoka zbornica že pred dvema leti sklenila ravno tisto, kar se danes zopet nasvetuje in kar se bode, kakor je pričakovati gledé na lepo soglasje med to (levo — links) in ono (desno — rechts) stranko, danes tudi sklenilo. Ali bi bilo res nekonsekventno, če danes sklenemo kaj drugega? Stvar je ta, ko smo sklepali pred dvema leti o jednaki zadevi, nismo imeli še nobene izkušnje, danes pa sklepamo lahko drugače, ker imamo boljšo izkušnjo. Da je to res, sklicujem se lahko na kompetentno pričo. Javna tajnost je, da se je v kmetijski družbi dolgo razpravljalo gledé nedostatkov, kateri so izvirali iz tistega pred dvema letoma storjenega sklepa. V tem oziru se lahko sklicujem na častitega gospoda poslanca Povšeta, ki je v kmetijski družbi zagovarjal tisto stališče, katero jaz danes zagovarjam, in ki je sam dal povod, da se je vložila na visoki deželni zbor ta vloga, proti kateri

bode danes glasoval. (Veselost v centru. — Heiterkeit im Centrum.) Mislim, da me prečastiti gospod tovariš Povše ne bode pustil na cedilu. (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: »Ne bom!«)

Gledé tistih nedostatkov izpregovoril bom le nekoliko besed. Sklep visokega deželnega zbora, storjen pred dvema letoma, je bil nezvršljiv. Postopanje deželnega odbora v soglasji z glavnim odborom kmetijske družbe se ni dalo izpeljati in se tudi ni izpeljalo, kajti deželni odbor je ignoriral sklep visoke zbornice in velikokrat kmetijske družbe še uprašal ni za mnenje, temveč uprašal je k večjemu njenega tajnika in mislil, da je to že zadosti. Na drugi strani pa je preziral kmetijsko družbo s tem, da je svoje informacije zajemal pri gospodu Lasniku, ki je sicer tudi strokovnjak, pa vendar ne ve toliko, kakor vsa kmetijska družba. Gospoda moja, mi vemo že iz drugih slučajev, da ima pri našem visokem deželnem odboru izrek, da naglost ni pridna, svojo polno veljavo. Če mu sedaj daste v roke še te slavne bike (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: »Politische bike«) utegne se pripetiti, da bode cela stvar zaspala in da bode deželni odbor na nje pozabil. (Veselost. — Heiterkeit.) Vsaj se je nekaj takega že zgodilo. Iz gotovega vira vem, da se je nek bik vozil v Radoljco, iz Radoljce zopet nazaj v Kranj itd. in danes se ne ve, kje da je. (Veselost. — Heiterkeit.)

Drugega bika so hoteli dati v Pogorje in pisali so nekemu kmetu, da naj pride v Kranj ponj. Bik je bil tam, ali kmeta ni bilo. Bik je bil hitrejši od pisma in je prišel prej v Ljubljano nego kmet v Kranj. Sedaj je bil visoki deželni odbor v veliki stiski, kajti od zraka žival ne živi, kmeta pa le ni bilo. Niso si mogli drugače pomagati, nego dali so bika — graščaku Urbančiču. (Živahna veselost. — Lebhaftes Heiterkeit.) Kako pridejo graščaki do tega, da jim dežela bike kupuje, tega si ne morem tolmačiti. Dasiravno jako ljubim naše graščake, posebno sedaj, ko vidim, da so nemški zastopniki veleposestva postali bolj konservativni, in da so se s svojega liberalno-konservativnega stališča sprijaznili z našo levico, ali bikov jim pa vendar ne bomo kupovali. (Nemir na levi in smeh v centru in na galeriji. — Unruhe links und Gelächter im Centrum und auf der Gallerie.) Take in jednake zapreke so se godile in so se morale goditi. In sicer naravno, ker je uradovanje pri deželnem odboru tako, da se ne more od njega zahtevati, da bi v tako nujnih zadevah postopal tako, kakor lahko postopa kmetijska družba.

Na drugi strani se mi ne zdi umestno, da gledé na splošne pritožbe, kako preobložen je naš deželni odbor z delom, mu sedaj hočemo nakladati še nov posel. Pa tudi zaradi tega je tak sklep gotovo neumesten, ker vemo, da deželni odbor za ta posel nima potrebnih strokovnjaških pojmov. Mislim, da bi kmetijska družba, ki je drugačno organizovano, tudi čisto drugače mogla izvesti sklep visokega deželnega zbora, nego naš počasni in neokretni deželni odbor. Dostavek, da naj deželni odbor soglasno postopa s kmetijsko družbo, nima praktične veljave. V tej zadevi gré hitro postopati, to zamore le kmetijska družba, ne pa deželni odbor, kateri je na tem polji že pokazal

svojo nespretnost. Dostavek »dogovorno« nima torej nobene veljave, to je jasno. Radi tega pa se moram uprašati, od kod prihaja nasprotstvo proti temu, da se nasvet finančnega odseka predružači?

Ker se je njega ekscelencija gospod baron Schwegel tako živahno potegnil za avtoriteto deželnega odbora, vidi se mi, da tu tiči nekaj drugega vmes. Po mojih mislih je to povzročila mužnja proti kmetijski družbi, ker je narodna družba. Da kot taka ni priljubljena na oni (desni — rechts) strani, mi je umevno, da pa naša levica zajema vodo iz škafa z istim korcem, kakor nemci, to mi je neumevno.

Deželni glavar:

Prosim gospoda poslanca, da ostane pri stvari. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: »Vsaj je pri stvari!«)

Poslanec dr. Tavčar:

Mislím, da sem pri stvari.

Deželni glavar:

V visokem deželnem zboru ne gre očitati poslancem pri vsakem predmetu, da imajo strankarske namene.

Poslanec dr. Tavčar:

Pa me pokličíte k redu, če vam ni všeč. (Smeh v centru. — Gelächter in Centrum.) Kmetijska družba deluje izvrstno, to mora priznati vsakdo in to kažejo tudi skušnje. Sedaj pa pridete z izgovorom in pravite: če kmetijski družbi izročimo to stvar, izpodkopujemo s tem avtoriteto deželnega odbora. Dosedanje postopanje deželnega odbora v celi zadevi je nekoliko dišalo po blamaži in s tem se je avtoriteta njegova bolj izpodkopala, nego če mu danes odvzamemo posel, za katerega ni sposoben. Jaz torej, kakor rečem, ne morem videti, da vzamemo deželnemu odboru avtoriteto, če predružačimo svoj prejšnji sklep.

Visoka zbornica, kmetijska družba uživa popolno zaupanje visoke vlade; razdelila je že mnogo vladnih podpor in zasluži tudi naše popolno zaupanje. Silno čudno se mi zdi, če se sedaj trdi, da izpodkopujemo veljavo deželnega odbora, ako damo kmetijski družbi mandat, katerega pravilno izpeljati more samo ona. To je samo in golo pretiravanje in nič drugega, skriva pa se za njim nasprotstvo proti kmetijski družbi, kot narodni družbi. Mislím, da se bodo vendar še nekateri poslanci na tej (levi — links) strani visoke zbornice našli, ki bodo rekli, mi nečemo dati kmetijski družbi nezaupnice, mi ji zaupamo in hočemo torej sklep predružačiti in to tembolj, ker mislím, da bode delovanje deželnega odbora in kmetijske družbe uspešnejše, ako se cela stvar izroči faktorju, ki je že pokazal, da je popolnoma spreten, da jo izpelje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Murnik ima besedo.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Oglasil sem se bil k besedi takoj, ko je končal gospod poslanec ekscelenc baron Schwegel svoj govor, in sicer zaradi tega, da popravim nekatere stvari, ker je on gotovo napačno tolmačil moje prejšnje besede. V prvi vrsti mu moram reči, da jaz popolnoma dobro vem, kaj je takt in ča sem bil v svojem govoru tako takten, da ne bi bil mogel govoriti bolj taktno. Varoval sem se vsake besede, iz katere bi se bilo dalo soditi, da hočem kaj očitati kaki osebi ali deželnemu odboru. Jaz sam sem deželni odbornik in sem pri oddaji bikov iz deželne podpore nakuplenih gotovo tudi toliko delal, kakor vsak drug deželni odbornik in to le zato, da bi se sklep visokega deželnega zbora bil kolikor mogoče tako zvršil, kakor je mislila visoka zbornica. Ne očitam deželnemu odboru, da bi bil on kaj zakrivil, ampak razmere so tako nanesle, da se dogovor s kmetijsko družbo ni mogel vršiti več nego samo jedenkrat, drug dogovor pa je bil le z menoj in tajnikom kmetijske družbe.

Sklep, kakor se glasi, ne more se zvršiti in se ni zvršil. Tukaj se pravi, da se v prosep kmetijstva dovoli 4000 gld. podpore zlasti za nakup bikov plemenjakov, katere je oddajati dogovorno z glavnim odborom c. kr. kmetijske družbe občinam po primerno znižani ceni. To se ni zgodilo, in če pogledate marg. št. 24. § 3. letnega poročila vidite, da tam deželni odbor sam poroča, da bikov ni oddajal občinam in tega tudi ne bi bil mogel storiti, kajti nobena občina ne bi bila hotela podpisati zaveznega pisma, temveč pogoje podpisuje le dotični posestnik, kateri prevzame bika. Občina se ne zaveže in če so prosile občine za bika, se je to le zgodilo, da se je prihranil kolek 50 kr., rekle so pa vedno le, da se bode zavezal ta ali oni posestnik. Častiti gospod poslanec ekscelenc baron Schwegel je tudi omenil, da je važno in da se vzdržuje ugled deželnega zbora, če ljudje tudi vedo, odkodi jim pride ta podpora.

Gospoda moja, če se vse natanko razglasi po listih, da so se kupili ti biki iz državne ali iz deželne podpore, potem vendar nikdo ne bode mogel misliti, da to ni deželna podpora, ampak podpora kmetijske družbe. Vsi ljudje vedo, da kmetijska družba ne oddaja bikov iz svojega denarja, temveč iz deželne ali iz državne podpore.

V druge stvari se ne bodem spuščal, ker ravno mislím, da se mora taktno govoriti, posebno v tem slučaju, ko sem deželni odbornik. Ob jednem pa trdim, da s tem hočem deželnemu odboru le pomagati, da bode lažje zvršil sklep visokega zbora.

Prečastiti gospod deželni glavar se je čutil nekako razžaljenega po mojih besedah. Jaz bi le prosil, da visoki zbor na znanje vzame, da nikakor nisem hotel žaliti deželnega odbora ali kake osebe, katera deluje v deželnem odboru, ampak da mi je bila le stvar pred očmi. Da sem to že poprej naglašal, pokazal bode stenografični zapisnik. Jaz sem rekel, da je bil predlanski sklep visokega deželnega zbora neizpeljiv, zaradi tega pa ni treba, da bi letos storil ravnotisti sklep, ampak visoki deželni zbor stori, kar hoče in lahko

tudi ceno bikom določi, kakor hoče, na 200 gld. ali na 50 gld. ali na 20 gld. itd. Želel bi, da bi se gledé oddaje bikov nakuplenih iz deželne podpore ravnalo po tistih pogojih, kakor gledé onih iz državne podpore nakuplenih.

Kar se neke stvari, katero je omenil častiti gospod poslanec dr. Tavčar, tiče, čutim se pa vender dolžnega konstatovati, da ni res, da bi se bil kak bik izgubil (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «V Radoljci!»), temveč oddal se je v Kranji pošteno in o pravem času.

Priporočam končno še jedenkrat, naj blagovoli visoki deželni zbor pritrditi prvemu ali vsaj drugemu mojemu predlogu in zagotavljam častite gospode poslance za slučaj, da se sprejme drugi moj predlog, da bode c. kr. kmetijska družba rada sodelovala z deželnim odborom, samo da ne bode imela nobene odgovornosti.

Deželni glavar:

Zum Worte gelangt Seine Excellenz der Herr Abgeordnete Baron Schwegel.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Ich möchte mir erlauben, den Ausführungen des geehrten Herrn Vorredners nur einige wenige Bemerkungen entgegenzuhalten in der Absicht, meine Worte, die Anstoß erregt haben, in einer Weise richtigzustellen, daß sie kaum in der Lage sein dürften, weiterhin Anstoß zu finden.

Ich bin der Meinung gewesen — und die Ausführungen des Herrn Vorredners haben mich von dem Gegentheil nicht überzeugt — daß es Fälle gibt im öffentlichen Leben, wo man sich der Berathung und Abstimmung unter gewissen Umständen enthalten muß; das ist allgemein Sitte in jeder Gesellschaft, umso mehr in einer Versammlung, wie der hohe Landtag, in solchen Fällen, wo es sich um die Entscheidung in einer Angelegenheit handelt, an der man, in welcher Form immer, persönlich theilhaftig ist. (Poslanec Murnik, dr. Tavčar in Hribar ugovarjajo — die Abgeordneten Murnik, Dr. Tavčar und Hribar widersprechen.) Das ist sonst überall die herrschende Gepflogenheit. Aus diesem Grunde hätte ich an der Stelle des Herrn Vorredners unbedingt die ihm nothwendig erscheinenden Aufklärungen in einer anderen Form als im Wege seiner Theilhaftigkeit an der öffentlichen Berathung hier vorgebracht. Es besteht zwar keine Vorschrift, daß man, wenn es sich etwa um eine persönliche Ernennung oder um die Verifizierung der eigenen Wahl oder um ähnliche Dinge handelt, bei der betreffenden öffentlichen Berathung nicht anwesend sein darf, aber thatsächlich pflegt niemand anwesend zu bleiben. Es steht heute allerdings keine persönliche Angelegenheit, sondern die Angelegenheit einer sehr ehrenwerten Gesellschaft in Verhandlung, aber der Herr Vorredner ist der Präsident dieser Gesellschaft und zugleich Mitglied des Landesausschusses und die Compatibility seiner Functionen ist in diesem Falle, wo sie unter einander im Widerspruche stehen, eine sehr schwierige Sache. Ich glaube nicht, daß hier hierüber ein Gesetz sondern nur der Takt entscheidet, bemerkte aber, daß an vielen andern Orten die Frage

durch das Gesetz in dem Sinne entschieden ist, der demjenigen, den ich vertrete, ganz nahe kommt. Ich glaube, daß ich nicht unrecht gethan habe, wenn ich diese Meinung ausgesprochen habe, weil ich denke, daß das hohe Haus an diesem Principe festzuhalten Grund hat. Es ist nicht zu vermeiden, daß Angelegenheiten, an denen ein Mitglied dieses hohen Hauses theilhaftig ist, zur Sprache gebracht werden, aber auch nicht unmöglich zu vermeiden, dabei abweisend zu sein und ich wenigstens würde in einem jeden solchen Falle ohne Ausnahme mich der Berathung und Beschlusfassung enthalten.

Das ist der Standpunkt, den darzulegen ich das Recht hatte und den ich in diesen Dingen stets eingenommen habe und einnehmen werde. Ich glaube weiter nicht in Irrthum zu sein, wenn ich den Herrn Abgeordneten Dr. Tavčar darauf aufmerksam zu machen mir erlaube, daß ein Unterschied besteht zwischen Petitionen, die von anderen ausgehen und die man überreicht, und solchen Petitionen, die man selbst unterschrieben hat. Es ist allerdings allgemeine Gepflogenheit, daß man für Petitionen eintritt, die von Dritten ausgehen und die man überreicht hat — dies geschieht schon gewissermaßen durch deren Ueberreichung, ohne daß man aber dabei selbst als Petent auftritt. Der andere Fall aber, die Unterfertigung, die directe Stellung einer Petition, geht viel weiter, und ich glaubte diesen Anlaß benützen zu sollen, um Ihnen, meine Herren, einen Grundsatz vor Augen zu stellen, der an anderen Orten bei ähnlichen Gelegenheiten immer hochgehalten wird und im Interesse des öffentlichen Dienstes auch hier ebenso respectirt werden sollte. Ich glaube, das hohe Haus wird mir diese Ausführungen nicht verübeln, denn sie sind in der besten Absicht vorgebracht und im Interesse der würdigen Berathung des hohen Landtages gelegen. Und indem ich ausdrücklich noch betone, daß es mir vollkommen ferngestanden ist, dabei persönliche Dinge zur Sprache zu bringen, sondern daß es sich nur um principielle Auffassung handelte, so sei es mir gestattet, mit einigen Bemerkungen noch auf die Sache selbst zurückzukommen.

Der Herr Abgeordnete Dr. Tavčar hat darauf hingewiesen, daß wir, wenn die Regierung der Landwirtschaftsgesellschaft ihr Vertrauen nicht entzieht, auch keinen Grund haben, ihr unser Vertrauen zu entziehen. So steht ja aber der Fall nicht, wir entziehen ja der Landwirtschaftsgesellschaft kein Vertrauen, sind aber im Begriffe, dem Landesausschusse es zu entziehen; darin liegt der Unterschied. Wenn die Regierung die Landwirtschaftsgesellschaft mit der Ausführung dieser Sache beauftragt hat und sie nunmehr ihre Anordnung ändern wollte, so wäre sie in demselben Falle, wie wir heute. Wir wollen etwas ändern, was wir eingeführt haben, die Regierung aber hat nichts geändert, und darum handelt es sich nicht um eine Vertrauenssache gegenüber der Landwirtschaftsgesellschaft, sondern nur um eine Vertrauenssache gegenüber dem Landesausschusse. Es sei mir auch hier gestattet zu constatiren, daß der eine Fall, der gegen das Gebaren des Landesausschusses vorgebracht wurde — und angenommen, daß diese Irrfahrten des viel besprochenen Stieres sich thatsächlich so verhalten, wie dargestellt wurde — denn doch nicht so bedenklicher Natur ist, daß man daraus eine förmliche Anklage formuliren könnte umso weniger, als der unmittelbare Herr Vorredner nicht nur heute, sondern auch im Finanzausschusse mit vollständiger

Loyalität erklärt hat, daß dieser Fall jedermann passiren könnte, ohne daß dies den Anlaß zu einer ersten Auflage geben müßte.

Wenn der Herr Vorredner eine weitere Bemerkung von mir damit entkräften zu können glaubte, daß er meinte, die Stiere werden nicht den Gemeinden, sondern einzelnen Personen zugewiesen, so glaube ich, daß auch hierin ein Mißverständnis obwaltet. Gewiß, die Gemeinde als solche, als politische Körperschaft, kann den Zuchtstier nicht übernehmen, es muß dies eine bestimmte Person thun, aber die Gemeinde übernimmt die Verantwortung dafür, und dann ist es gleichgültig, wem sie den Stier übergibt. Die Bedingungen, unter welchen von Seite der Regierung im Wege der Landwirtschaftsgesellschaft den Gemeinden Zuchtstiere zugewiesen werden, können in der leichtesten Weise durch den Landesausschuß gehandhabt werden, und ich bin in der angenehmen Lage, zum Schlusse constatiren zu können, daß das einzige ernst scheinende Bedenken, welches erhoben wurde, nämlich die Behauptung, daß die Erklärungen, gegen welche Zuchtstiere übergeben werden, nicht entsprechend abgefordert wurden, nach den Ausführungen des Herrn Landeshauptmannes nun vollständig hinfällig geworden ist, indem diese Erklärungen, wenn auch in anderer Form, so doch rechtsverbindlich abgegeben werden.

Aus diesen Gründen kann ich in den Ausführungen der Gegner eine begründete Einwendung gegen den Antrag des Finanzausschusses nicht erblicken, und wenn ich beifüge, daß ich auch jedem finanziellen Antrage, welcher weiter geht als der Antrag des Finanzausschusses, nicht zustimmen kann, so geschieht es deshalb, weil ich der Meinung bin, es sei nicht ungefährlich, plötzlich mit so weit gehenden Anträgen vor das hohe Haus zu treten, wo eine eingehende Prüfung und Erwägung der Sache vielleicht nicht ebenso möglich ist, wie im Finanzausschuß. Derartige Erhöhungen von Subventionen können ja beantragt werden, die Folge davon aber müßte meiner Ansicht nach die sein, daß der Antrag an den Finanzausschuß zurückzuleiten wäre, damit dieser in die Lage gesetzt werde, denselben vom Standpunkte der übrigen im Zusammenhange stehenden Interessen zu prüfen und dann darüber motivirte Anträge zu stellen. Anträge finanzieller Natur, die unmittelbar aus dem hohen Hause hervorgehen, können, glaube ich, den Wert der Ausschußberatung ernstlich in Frage stellen.

Aus diesem Grunde werde ich für die Anträge des Finanzausschusses, so wie sie sind, ohne jede Abänderung stimmen.

(Deželnega glavarja namestnik gospod baron Oton Apfaltrern prevzame predsedstvo. — Landeshauptmann-Stellvertreter Herr Otto Baron Apfaltrern übernimmt den Vorsitz.)

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Der Herr Landeshauptmann hat sich als Abgeordneter zum Worte gemeldet; ich ertheile ihm daselbe.

Deželni glavar:

Visoki zbor! Gotovo bi se ne bil oglašil k besedi, ako bi ne bil jeden gospodov predgovornikov prav po nepotrebnem mojo osobo spravil v debato. (Poslanec

dr. Tavčar: Abgeordneter Dr. Tavčar: «Schwegel!») Da sem bil jaz v dotični seji finančnega odseka navzoč, zdi se gospodu poslancu dr. Tavčarju jako sumljivo in čudno, in vender ve, da sem tudi navzoč skorej pri vsaki seji upravnega odseka kot poročevalec v cestnih zadevah, in ravno kot tak in iz ravno tega razloga bil sem tudi navzoč v seji finančnega odseka, ker se je razpravljalo o zgradbi mostu čez Savo pri Smledniku. Niti mislil nisem, da boše prišla na vrsto razprava zaradi nakupa bikov, in šel sem v to sejo le, ker sem hotel zagovarjati predlog deželnega odbora gledé Savskega mostu pri Smledniku. Če sem se potem tudi debate o subvenciji za nakup bikov udeležil, zgodilo se je to, ker imam v zmislu opravičnega reda pravico, udeleževati se zborovanj in debate v vsakem odseku. (Klici na levi in desni: — Rufe links und rechts: «Res je to!» «Ganz richtig!»)

Druga stvar, katera me napolnuje skrajnim začudenjem, je to, da vse to, kar se pred baciva deželnemu odboru, pride danes na vrsto, med tem ko se je nadrobno poročilo deželnega odbora v § 3. o nakupu in oddaji bikov plemenjakov po predlogu gospoda poročevalca z odobrenjem vzelo na znanje. To je, mislim, jako čudno protislovje. Poprej je vsa visoka zbornica postopanje deželnega odbora odobrila, danes pa pridete s tako grajo (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Jaz nisem ničesar odobril!») Prosim, Vi znate potem govoriti (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Zakaj pa ves čas mene gledate?»; smeh v sredini — Gelächter im Centrum.)

Kar se tiče slučaja, o katerem je govoril gospod predgovornik, razvidno je iz letnega poročila, da je Strmoljski grajšček dr. Edvard Urbančič dobil tistega bika ne samo za lastno živino, temveč tudi za ono Cerkljanske občine, kakor se je njegov pooblaščenec gospod Janko Urbančič v zapisniku zavezal. Mi smo ga prosili, da naj prevzame bika, ker se je živinozdravnik Kranjski izrekel, da bi bilo jako potrebno, ako bi imeli v Cerkljah bika plemenjaka in ker se tam noben drug ni oglašil zanj. To smo storili v korist Cerkljanske občine, ne pa na korist grajščaka gospoda Urbančiča, ker se je on zavezal, da ne bode rabil bika le za svojo živino, temveč da bo na razpolaganje tudi za občino. Deželni odbor torej ni pristansko postopal. Da pa dotični kmet iz Stranj ni prišel po bika, je krivda županova. On je dobil dopis pravočasno, pa ga je prepozno poslal dotičnemu kmetu v Stranje, ki zato ni prišel po bika v Kranj, torej je bilo potrebno, oddati ga na drugo stran. Kar se pa tiče drugega bika, ki se je vozil med Radoljco in Kranjem, pa stvar ni taka, kakor se slika. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Vozil se je, Bergnügungsreise!») Seveda se je vozil, pa na račun kmetijske družbe, ker je bil to bik, ki se je kupil iz državne podpore.

(Smeh in odobravanje na levi in desni. — Gelächter und Beifall links und rechts.)

Sedaj pa preidem na nekaj, kar je gospod poslanec dr. Tavčar še posebej naglašal. On je rekel, da se jaz za to potegujem, da naj se zadeva izroči v roke deželnemu odboru, ker bi bil dotični kredit za deželnega

glavarja nekak dispozicijski zaklad. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: Tako nekako!*) Jaz mislim, da gospod poslanec dr. Tavčar vendar pozna opravični red deželnega odbora in ve, da ima deželni glavar pri glasovanju v sejah deželnega odbora zadnjo besedo. Poročevalec o deželno-kulturnih zadevah je gospod poslanec Kersnik, ta predlaga in trije ostali gospodje deželni odborniki: Murnik, dr. Vošnjak in dr. Schaffer glasujejo. Torej bodo vsi ti gospodje imeli ta »dispositionsfond«. Vsi štiri odborniki glasujejo in jaz le dirimiram, če so glasovi pro in contra jednaki. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Pa takrat za Nemce!*) Ne, za to, kar je pravično. Vidi se, da je torej njegovo govorjenje o dispozicijskem zakladu popolnoma neutemeljeno.

Tudi to moram popraviti, če se je reklo, da deželni odbor ni postopal dogovorno z c. kr. kmetijsko družbo. Prvič, ko se je o tej stvari obravnavalo, bil je shod centralnega odbora kmetijske družbe, tam je deželni odbor stavil svoje nasvete, pogoji so se določili in določilo se je, katerim občinam je oddati bika. To je bilo sporazumljenje v glavnih potezah. Da se pa za vsakega posameznega bika ni sklical centralni odbor, je naravno, ker gospodje večinoma ne stanujejo v Ljubljani. Pač pa se je poročevalec deželnega odbora posvetoval s predsednikom in tajnikom kmetijske družbe. Od strani deželnega odbora se torej ni preziral sklep visokega deželnega zbora. Da bi se pa bil deželni odbor blamiral, kakor je rekel jeden gospodov predgovornikov (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Jaz!«), je pretirano in neresnično, sicer ne bi bila visoka zbornica poročilo o delovanju deželnega odbora v tej zadevi z odobravanjem vzela na znanje. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: »Jaz nisem ničesar odobral, samo na vednost vzeti!*) Zato je jako čudno, da to stvar sedaj še enkrat spravite na tapet. (Odobravanje na levi. — Beifall links.)

Še nekaj bi omenil. Gospod poslanec dr. Tavčar je gospodu Pakižu neko nedolžno opazko o politiki tako zelo v greh štel. Tudi jaz ne vidim v celi zadevi niti najmanjše politike. Gospod poslanec Pakiž ni mislil se ozirati na politične razločke v tej zadevi, pač pa gospod poslanec dr. Tavčar sam priznava, da vidi politične razloge, ker je rekel: »Ni čuda, da se nasprotuje nasvetu gospoda poslanca Murnika, ker je kmetijska družba narodna.« (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Saj je tudi resnica!*) Kmetijska družba ni ekskluzivno narodna družba, temveč narodna je sama po sebi toliko, kolikor je večina narodna. Ne morejo se pa udje prezirati in odbacivati od sodelovanja, ki so drugzega političnega mnjenja. Jaz mislim, da je pri taki družbi najboljša, ako se ozira le na korist kmetijstva in dežele, ker ni poklicana, se utikati v politiko. Toliko sem moral omeniti, ker je gospod poslanec dr. Tavčar tiste nedolžne besede gospoda poslanca Pakiža v nasprotnem zmislu porabil. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Ni vedel, kaj govori!*) Deželni odbor gotovo nima posebnega veselja na tem, da se mu nakopije več posla; a on je v prvi vrsti poklican, ako se dovoli 4000 gld. za dotični namen, da posreduje v tej zadevi z občinami. Že sedaj,

ko visoki deželni zbor ni dovolil one podpore, prihajajo deželnemu odboru prošnje, da naj se dovolijo podpore za nakup bikov, in to bode vedno šlo naprej. Čudno bi bilo, ako bi deželni odbor na vsako tako prošnjo moral reči: »Mi nimamo ničesar opraviti s to zadevo, obrnite se do kmetijske družbe!« (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Zakaj pa? Prošnje se odstopijo kmetijski družbi!*)

Prosim torej, da ostanemo pri sklepu, katerega je visoki deželni zbor storil v tej zadevi predlanskega leta. (Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links.)

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Zum Worte gelangt der Herr Abgeordnete Povše.

Poslanec Povše:

Visoka zbornica! Ne bodem govoril o stvari sami (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Stvarno se mora govoriti!«), temveč oglasil sem se le k faktušnemu popravku, v kar me je prisilil jeden gospodov predgovornikov, morebiti gospod Tavčar. Obžalujem, da se je pri taki eminentno gospodarski stvari začela taka debata. Gospod poslanec dr. Tavčar me kliče za pričo, češ da vem za nedostatke, kateri so se navajali v odborovih sejah gledé razdelitve plemenskih bikov. Slišal sem deloma o stvari, ali zadnjih devet mesecev, od aprila do decembra, sem bil le dva meseca v Ljubljani, drugih sedem mesecev pa na Dunaji in torej nisem tako natanko poučen. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Zakaj ste pa glasovali za prošnjo!?) Prosim, ko sem prišel iz Dunaja nazaj, je šlo za to, ali naj se ponovi od strani kmetijske družbe prošnja za podporo v nakup plemenjakov. Jaz sem se oglasil in rekel, da, če ne za višjo svoto, vsaj za svoto kakor pred dvema letoma. Gospod poročevalec se smeje, češ, da ni res, dokazal mu pa bodem, da res. Jaz sem rekel, da bi se lahko prosilo tudi za 6000 gld., ali ker pride družba pred deželni zbor še z drugo prošnjo za podpiranje deželne razstave, torej sem mislil, naj se prosi le zopet za 4000 gld. Takrat je bil tajnik kmetijske družbe mnjenja, naj bi se porabila za Gorenjsko državna podpora 2400 gld., za Notranjsko in Dolenjsko pa naj bi deželni odbor sam nakupil bika plemenjake z onim zneskom, katerega bode dovolil visoki deželni zbor. Jaz sem bil proti temu in sem rekel, da naj oba faktorja, deželni odbor in kmetijska družba, delujeta sporazumno in reči moram tudi danes, da se pri dobri volji gotovo najde kak modus vivendi. Odločno pa moram ugovarjati očitaniu, katero je izustil gospod poslanec dr. Tavčar, češ da bi bila stvar dogovorjena med to in ono stranko. Temu očitaniu odločno ugovarjam, jaz se nisem z nikomur dogovoril in z mirno vestjo rečem, da se tak dogovor tudi ni vršil od strani mojih ožjih somišljenikov (Klici na levi: — Rufe links: »Res je!«) Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: »No, bomo že videli!*) Jaz si ne pustim dajati informacij od nikogar in oddam vedno svoj glas po prepričanju. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Bodete pa danes z nami glasovali!*) Očitalo se je nam konservativnim poslancem mrznja do kmetijske družbe — gospod doktor, poklanjam

se Vašemu talentu, odločno pa protestujem v svojem in v imenu svojih somišljenikov proti takemu popolnoma neopravičenemu in neresničnemu predbacivanju. (Živahna pohvala na levi. — Lebhafter Beifall links.) Da čislam kmetijsko družbo, dokazuje pač to, da šest let, odkar sem v Ljubljani, sodelujem kot odbornik kmetijske družbe in da sem v državnem zboru v prvem svojem govoru povdarjal velike zasluge in prekoristno delovanje naše c. kr. kmetijske družbe. Prosim torej, da se tako brezvestno in nepremišljeno ne očitajo celi stranki nameniti, katerih nima in nikdar imela ni. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «Brezvestno ni parlamentaren izraz!»)

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wünscht noch jemand das Wort?

Poslanec ces. svétnik Murnik:

Prosim besede za stvarni popravek!

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Der Herr Abgeordnete Murnik hat das Wort zu einer factischen Berichtigung.

Poslanec ces. svétnik Murnik:

Gospod deželni glavar je rekel v svojem govoru, da se je nek bik vozil na predlog kmetijske družbe. — Na predlog kmetijske družbe se ni vozil, ampak stvar je bila ta, da sta deželni odbor in kmetijska družba kupila tri vagone bikov, katere je bilo oddati posestniku iz več občin raznih političnih okrajev in vsled tega se je zgodilo, da se je moral en bik nazaj v Kranj poslati.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Zum Worte hat sich gemeldet der Herr Abgeordnete Pafiz.

Poslanec Pakiz:

Glede na živahne razprave in vročerkvnost posebno nekaterih ljubljanskih gospodov umaknem za sedaj svoj predlog, da ne postanejo še bolj vročerkvni, upam pa, da se bode v prihodnjem zasedanju dovolila v prospeh kmetijstva višja podpora nego danes.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wenn niemand mehr zu sprechen wünscht (nihe se ne oglasi — niemand meldet sich), ertheile ich dem Herrn Berichterstatter das Schlusswort.

Poročevalec Kersnik:

Mislim, da mi bode te hvaležni, častiti gospodje tovariši, če bodem v svoji končni besedi ravnotako kratak, kakor sem bil v svojem poročilu. (Poslanec Grasselli: — Abgeordneter Grasselli: «Izvrstno!») Pomiriti mi je le najprej gospoda poslanca Povšeta, ki se je čutil žaljenega, da sem jaz med njegovim govorom

lice nekoliko v smeh potegnil; pa jaz moram odkrito izpovedati, da sem v istem trenutku grešil proti poglavitni dolžnosti poročevalčevi, jaz ga namreč še poslušal nisem (smeh — Gelächter) in torej tudi moj smeh ni mogel biti njemu ali njegovemu govoru namenjen, ampak namežikal sem slučajno proti drugemu gospodu.

Ravno tako moram potolažiti gospoda poslanca Pakiza v tem, da mu povem, da sinoči ti biki še niso bili politični, temveč postali so to kar čez noč.

V obrambo finančnega odseka mi je reči, da tudi ekscelencja gospod baron Schwegel sinoči še ni prišel do pomisleka, da bi se mu bilo videlo neumestno, da vodi razpravo finančnega odseka o prošnji kmetijske družbe predsednik kmetijske družbe. Tudi to je šele čez noč prišlo na površje. Čudim se le, da ekscelencja baron Schwegel danes pri razpravi o prošnji mestne občine ljubljanske za ustanovitev deželne hiralnice v Ljubljani ni zahteval, da bi bil župan mesta Ljubljane zapustil dvorano. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «Dobro! dobro!») Obravnave finančnega odseka, to smelo trdim, so se vršile popolnoma pravilno.

Kar se pa tiče nasveta finančnega odseka, mi ga ni treba dalje braniti, povedalo se je dosti stvarnega zanj, marsikaj tehtnega tudi proti, tako, da si lahko vsak svojo sodbo napravi; le v lastno obrambo dovoljenih mi bodi nekoliko besedi, da povem, zakaj moram danes tako glasovati, kakor bodem. Predlog moj, katerega sem stavil v finančnem odseku, ni bil tak, kakor je predlog, katerega danes zagovarjam, bil je nekoliko drugačen in zelo podoben predlogu častitega gospoda poslanca Murnika. Tisti moj predlog se ni sprejel. Sinoči pa, ko biki še niso bili politični, kakor danes in ko so nam bili merodajni zgolj stvarni razlogi, se mi stvar ni zdela taka, da ne bi bil mogel tudi prevzeti nasprotnega poročila. Predlog finančnega odseka pa zagovarjam danes le iz formalnega poročevalčevega stališča in glasoval bodem zato tudi zanj; nečem pa, da bi se glede na malo opombo, katere se je storila pri razpravi, iz tega glasovanja izvajale kake posledice. Dostaviti nimam ničesar več, temuč vsled svoje poročevalske dolžnosti priporočam visoki zbornici, da sprejme nasvet finančnega odseka.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Se. Excellenz der Herr Abgeordnete Baron Schwegel hat sich zum Worte gemeldet.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Der Herr Berichterstatter machte mir zum Vorwurfe, daß ich anlässlich der Verhandlung über die Eingabe des Laibacher Magistrates wegen Errichtung eines Siechenhauses nicht die gleiche Bemerkung gemacht habe, wie bezüglich der Petition der Landwirthschaftsgeellschaft. Der Herr Berichterstatter befindet sich in einem Irrthum; die Eingabe der Stadt Laibach geht vom Magistrate aus und trägt keine Unterschrift irgend eines der anwesenden Mitglieder des hohen Landtages. Wenn sie von dem Herrn Bürgermeister unterschrieben wäre, was nicht der Fall ist (Poslanec Hribar

— Abgeordneter Hribar: «Ist nicht unterschrieben»), so wäre sie von ihm, als dem Vorstande des Magistrates, unterschrieben und es könnte dann immerhin noch die Frage aufgeworfen werden, in welcher Eigenschaft der Herr Bürgermeister von Laibach hier anwesend ist und welchen Antheil er an den Berathungen zu nehmen hat. Er hat aber die Petition nicht unterschrieben und ich befinde mich in diesem Falle in keinem Widerspruche, und sonach hat der Herr Berichterstatter sich geirrt und nicht ich, und sein Vorwurf trifft mich nicht.

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Wir werden nun zur Abstimmung schreiten. Ich bitte die Herren Abgeordneten, ihre Plätze einzunehmen. Es wird zunächst über den ersten Antrag des Herrn Abgeordneten Murnik abgestimmt werden und, wenn dieser fällt, über seinen zweiten Antrag, und wenn auch dieser fällt, so über den Ausschussantrag.

Ich ersuche diejenigen Herren Abgeordneten, welche für den ersten Antrag des Herrn Abgeordneten Murnik stimmen, sich erheben zu wollen.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Er ist in der Minorität geblieben, er ist gefallen.

Es kommt somit der Antrag des Finanzausschusses mit der Abänderung des Herrn Abgeordneten Murnik zur Abstimmung.

Ich bitte den Herrn Berichterstatter, den Antrag zu verlesen.

Poslanec Klun:

Prosim besede! Mislim, da bode najbolje, če se glasuje najprej o predlogu finančnega odseka od besede: «plemenjakov» in potem o pristavku gospoda poslanca Murnika in, če ta ne obvelja, potem šele o predlogu finančnega odseka.

Poročevalec Kersnik:

Predlog se glasi:

«V prospeh kmetijstva dovoli se za leto 1892. iz deželnega zaklada podpora 4000 gld. vzlasti za nakup bikov plemenjakov,»

do tukaj sta oba predloga jednaka; potem se pa glasi predlog finančnega odseka:

«katere je oddajati dogovorno z glavnim odborom c. kr. kmetijske družbe občinam po primerno znižani ceni.»

Konec seje ob 2. uri 45 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 2 Uhr 45 Minuten Nachmittags.

Predlog gospoda poslanca Murnika se pa glasi:

«katere je oddajati pod onimi pogoji, kateri so od c. kr. poljedelskega ministerstva potrjeni za bike nakuplene iz državne podpore.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Baron Apfaltrern:

Ich bitte, über den ersten Theil des Antrages des Finanzausschusses, soweit er sich mit jenem des Herrn Abgeordneten Murnik deckt, abzustimmen und ersuche die Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der erste Theil des Antrages ist angenommen, nun kommt der zweite Theil mit der Abänderung des Herrn Abgeordneten Murnik zur Abstimmung, ich ersuche die Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Er ist in der Minorität geblieben, somit abgelehnt.

Ich bitte, nun über den Antrag des Finanzausschusses abzustimmen und ersuche die Herren, welche dem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Antrag des Finanzausschusses ist angenommen und somit dieser Gegenstand erledigt.

(Gospod deželni glavar Detela prevzame predsedstvo. — Der Herr Landeshauptmann Detela übernimmt den Vorsitz.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar se je oglasil k besedi.

Poslanec Hribar:

Predlagam konec seje.

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki pritrdé predlogu gospoda poslanca Hribarja, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prihodnja seja bode v torek dné 2. aprila t. l. ob 10. uri popoldne, in sicer s sledečim dnevrim redom:

(Dnevni red glej prihodnja seja. — Tagesordnung siehe nächste Sitzung.)

Finančni odsek ima sejo takoj po javni seji.

Sklepam sejo.

